

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการใน
อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

THE ADMINISTRATIVE ROLES OF THE SANGHA LEADERS IN
ADMINISTRATION OF KAMPHAENGAEN DISTRICT,
NAKHONPATHOM PROVINCE

พระวีรวัฒน์ อากาศโร (ศิลา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

พระวีรวัฒน์ อากาศโร (ศิลา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE ADMINISTRATIVE ROLES OF THE SANGHA LEADERS IN
ADMINISTRATION OF KAMPHAENGAEN DISTRICT, NAKHONPATHOM
PROVINCE

PHRAVEERAWAT ARPAGARO (SILA)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง "บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระวิสุทธิภัทรธาดา, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร. ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ.)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ยuthana ปราณีต)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม

ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ.

กรรมการ

อาจารย์ ดร.ยuthana ปราณีต

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระวีรวัฒน์ ออภากร)

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
ผู้วิจัย	:	พระวีรวัฒน์ อากาศโร (ศิลา)
ปริญญา	:	พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	:	ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม พธ.บ., M.A., Ph D. (Pol. Sc.)
	:	พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ. พธ.บ., ศศ.ม., รป.ม. (การจัดการความขัดแย้ง)
	:	อาจารย์ ดร. ยุทธนา ปรานีต พธ.บ., รบ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)
วันที่สำเร็จการศึกษา	:	๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ซึ่งสังกัดเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมจำนวน ๒๔๘ คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และแบบสอบถามความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติร้อยละสำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับระดับความคิดเห็น ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนามใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านบุคลากร ($\bar{X} = ๓.๗๘$) ด้านสถานที่ ($\bar{X} = ๓.๙๖$) และด้านการศึกษา ($\bar{X} = ๓.๕๔$)

๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญและวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มี

ผลให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนวุฒิการศึกษาทางธรรมนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาบทบาทบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัญหาที่สำคัญ ด้านบุคลากร ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ มีเรื่องขัดแย้งกันในระหว่างการปฏิบัติงาน มีความอิจฉาริษยาต่อเพื่อนร่วมงานด้วยกัน แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรจัดหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ควรใช้หลักเหตุผลเป็นสำคัญ และต้องจัดให้มีการอบรมธรรมะ ด้านสถานที่ ได้แก่ ขาดการบูรณะปฏิสังขรณ์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ต้องบูรณะสถานที่ให้น่าอยู่ตามระยะการใช้งาน และ ด้านการศึกษา ได้แก่ ไม่ได้ได้รับความสนับสนุนด้านการเงินในการศึกษาอย่างเพียงพอ แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ จัดหากองทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อรองรับผู้ต้องการศึกษาต่อแต่ขาดปัจจัยด้านการเงิน

๔. ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ได้มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านสถานที่ ๓) ด้านการศึกษา และ ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

Thesis Title : The Administrative Roles of the Sangha Leaders in Administration of Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province

Researcher : Phraveerawat Ārpagarō (Sila)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Assistant Professor Dr. Surapon Suyaprom
B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

: Phramaha Boonlert Indhapanno B.A., M.A.,
M.P.A. (Conflict Management)

: Dr. Yuttana Praneet B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

Date of Graduation : March 31, 2013

ABSTRACT

The objectives of this Mixed Method Research. The Qualitative Research and quantitative research has three main objectives are 1) to study The Administrative Roles of the Sangha Leaders in Administration of Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province, 2) to compare The Administrative Roles of the Sangha Leaders in Administration of Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province. and 3) to study problems, obstacles and suggestions relating to The Administrative Roles of the Sangha Leaders in Administration of Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province. Population used in this study. Sample of a priest who left the clergy under Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province, 248 were selected by simple random sampling method. Data collection tools included an interview. Form field and questionnaire analysis of data from the questionnaires were analyzed by using SPSS percent of respondents, and for general statistical mean and standard deviation for the comment. Data from field recordings using content analysis.

The results of research are found that ;

1. The Administrative Roles of the Sangha Leaders in Administration of Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province is the overall level ($\bar{X} = 3.76$) was also found on the priest's opinion about The Administrative Roles of the Sangha

Leaders in Administration of Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province personnel ($\bar{X} = 3.78$) and property ($\bar{X} = 3.96$) and education ($\bar{X} = 3.54$)

2. Results compared to Role in the Administration of ecclesiastical affairs. The Sangha in Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province. Test the hypothesis by analyzing the different variables were age, number of years of general education and degree of moral theology. Have commented on the Role of the priest in the Administration of ecclesiastical affairs in the Administration of the Sangha is different. The hypothesis is rejected at the polls. Education is the wrong way, Difference is statistically significant at the .05 level.

3. Study problems and ways to solve problems, The Administrative Roles of the Sangha Leaders in Administration of Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province found that the major problems include lack of staff knowledge. Conflict each other during the operation. There is jealousy among colleagues together. Approach to solve the problem should include an effective recruitment. The main reason to use it. And to provide ethics training to include the renovated property in a condition ready for use. Approach to problems, including the restoration of the property to be used and the period of the study were not given adequate financial support for the study. Guidelines for troubleshooting and providing support to the education found to support the need for more education but lack the financial factor.

4. The results of the interviews indicated that the priest in Kamphaengsaen District, Nakhonpathom Province. Play a role in the management of the administrative affairs ministry four aspects: 1) the personnel, 2) the location 3) education, and 4) the environment.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ผศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม,พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ. และอาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่างๆ และได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จนทำให้งานวิจัยดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ขอขอบพระคุณ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร., พระมหาสม กลยาโณ, Ph.D., พระมหาโยตะ ปยุตโต, ผศ. ประสิทธิ์ ทองอ่อน และอาจารย์วันชัย สุขตาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถามให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

อนึ่ง ขอกราบขอบพระคุณและขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย พระวิสุทธิภัทรธาดา, Ph.D., ผศ.ดร.ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว, ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ. และอาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วยเมตตาอนุเคราะห์เป็นอย่างมาก

กราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระธรรมเสนานี ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม วัดวังตะกู่ พระราชรัตนมุนี เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม พระครูวิมลชัยสิทธิ์ พระอุปัชฌาย์ วัดไผ่ร่มรมย์ พระราชวิริยาลังการ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เจ้าคณะอำเภอพุทธมณฑล และรองประธานกรรมการบริหารหน่วยวิทยบริการวัดไร่ขิง เพื่อนสหธรรมิกทุกท่านทุกรูป พระครูอาทรภักกิจ เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน ที่อนุเคราะห์ให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็น อย่างดีที่อนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเพื่อนๆ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิงทุกรูป ที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะแนวทางการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา

สุดท้ายนี้ ความดีใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ๆน้องๆ รวมทั้ง คณะญาติโยมตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะออกนามได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังสนับสนุนและผู้ถวายข้าวทุกทัพพีตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะมาตลอด

พระวีรวัฒน์ อากาศโร

๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๑๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๓๑
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง	๔๓
๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	๔๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๘
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๘
๓.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	๕๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๐
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๒
๓.๕ การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๕
๔.๒ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์	
ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	๖๗
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์	
ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	
จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๒
๔.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์	
ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	๘๓
๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์	๘๔
๔.๖ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๘๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุป	๘๙
๕.๒ อภิปรายผล	๙๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๖
บรรณานุกรม	๙๘
ภาคผนวก	๑๐๔
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	
ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๐๕
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและสัมภาษณ์	๑๑๑
ภาคผนวก ค ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)	๑๑๙
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย (สัมภาษณ์)	
และรูปผู้ให้สัมภาษณ์	๑๒๔
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถามงานวิจัย	๑๓๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	๖๐
๒	จำนวนและร้อยละ ของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๕
๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม	๖๘
๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านบุคลากร	๖๙
๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสถานที่	๗๐
๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษา	๗๑
๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษา	๗๒
๘	การเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามอายุ	๗๓
๙	การเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามจำนวนพรรษา	๗๔
๑๐	การเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสามัญ	๗๕
๑๑	การเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๗๖
๑๒	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม	๗๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๑๓	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านบุคลากร	๗๘
๑๔	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านสถานที่	๗๙
๑๕	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการศึกษา	๘๐
๑๖	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม	๘๑
๑๗	การเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	๘๒
๑๘	สรุปสมมติฐานการวิจัย	๘๓
๑๙	ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการ ปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	๘๔
๒๐	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการ ปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	๘๕

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๒.๑ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๔๕

๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕๗

๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๘๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณฑาสก์	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม / ชื่อ / หน้า / เช่น ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑ - ๓๒๒/๑๓๓ หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ชื่อที่ ๓๒๑ - ๓๒๒ หน้าที่ ๑๓๓ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จและความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์การ การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำศาสตร์และศิลป์ พร้อมด้วยทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในกระบวนการการบริหารได้อย่างเหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นหลักชัยของหน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพและการปฏิบัติงานของการบริหารงานของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์การให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน ๓ ประการคือ ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นการดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้

การบริหารคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารดีศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติ ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช^๑

^๑กรมการศาสนา, *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะชาวพุทธอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นชาวพุทธโดยเฉพาะตั้งแต่สมัยพุทธกาลกุลบุตรชาวพุทธ จะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ดังนั้น เมื่อมีการบรรพชาอุปสมบทกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น การที่มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้นจึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบการบริหารจัดการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความ เรียบร้อยดีงาม เพราะการปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระสงฆ์และพระศาสนาให้ มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์และมหาชน ทั้ง ทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการ ปกครอง ประเภทการปกครอง รวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติก็รูปแบบตาม อำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่างๆและวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุค สมัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการ ปกครองคณะสงฆ์ให้มีความสงบเรียบร้อยเป็นแบบอย่างการปกครองของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป^๒

พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความ เรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระ สังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป^๓

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้ การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่

^๒ศุภศาสตราจารย์มหาวิทวัส, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^๓กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔.

รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลงตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่รับเอาอารยธรรมทางตะวันตกมากขึ้น กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้ามาร่วมในกิจกรรมต่างๆภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการทำงานบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมากทำให้เกิดความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชนเศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัด มุงหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการปฏิบัติและเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤตศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือ วัด พระสงฆ์ ตลอดจนพุทธศาสนิกชน ได้มีการฟื้นฟู พัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินกิจการพระศาสนาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและช่วยชี้แนวทางที่ถูกต้อง^๕

อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีเขตการปกครองครอบคลุม ๗ ตำบล ประกอบด้วย คณะสงฆ์ตำบลกำแพงแสน คณะสงฆ์ตำบลทุ่งขวาง คณะสงฆ์ตำบลห้วยขวาง คณะสงฆ์ตำบลกระต๊อบ คณะสงฆ์ตำบลทุ่งลูกนก คณะสงฆ์ตำบลห้วยม่วง และคณะสงฆ์ตำบลดอนข่อย มีพระสงฆ์ทั้งสิ้น ๗๐๒ รูป

ทั้งนี้ บทบาทคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในปัจจุบัน หากจะนำไปเปรียบเทียบกับอำเภออื่นๆ อาจจะนับว่าอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้เกิดการบทบาทคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด อีกทั้งในปัจจุบันงานกิจการคณะสงฆ์มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้พระสังฆาธิการจำต้องเร่งปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุก เพื่อให้เกิดการกระตุ้นงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพกว่าเดิม โดยเฉพาะพระสังฆาธิการผู้มียุทธศาสตร์ในการปกครอง อาจจะมีเวลาในการดูแลการบริหารได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งอาจทำให้ขาดการวางแผนพัฒนาศาสนวัตถุและ ศาสนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แม้แต่การจัดระบบหนังสือโต้ตอบหรือการประสานงานกับเจ้าคณะปกครองสงฆ์ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น เพราะพระสังฆาธิการบางรูปไม่สามารถเขียนหนังสือราชการได้ หรืออาจไม่เข้าใจเรื่องงานเอกสาร ส่งผลให้การรายงานตามระเบียบของคณะสงฆ์บางอย่างล่าช้าออกไป จึงเป็นภาระของเจ้าคณะปกครองชั้นสูงขึ้นไปที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรม

^๕สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือวิชาการโครงการอนุรักษ์วัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

วินัย พระราชบัญญัติคณะกรรมการ และระเบียบ ข้อบังคับ กฎมหาเถรสมาคมอย่างไร นำหลักพุทธธรรม ไปประยุกต์ใช้ในการปกครองที่ครองใจผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภออื่นๆ ด้วย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ดังนี้

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะส่งเสริมบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้แต่ละด้านซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดในแต่ละด้าน คือ

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ใน ๔ ด้านซึ่งประกอบด้วย ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านสถานที่ ๓) ด้านการศึกษา และ ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” สามารถกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

๑. ตัวแปรต้น (Independent variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

๒. ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านการศึกษา และด้านสิ่งแวดล้อม

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๗๐๒ รูป

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ วัดที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยต้องการรับรู้ปัญหาเพื่อนำไปปรับปรุงให้ดีขึ้น คือ

๑.๔.๑ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมุติฐานของการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” มีสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

สมมุติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ใช้ศัพท์เฉพาะในการวิจัย คือ

บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่หรือแสดงออกมาให้เห็นตามตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นอยู่ ดังนั้นผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ต้องแสดงออกมาทางการกระทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

การบริหาร หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กิจการคณะสงฆ์ หมายถึง กิจกรรมของการบริหารคณะสงฆ์ที่พระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จะต้องปฏิบัติหรือจะต้องกระทำตามระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปกครองสงฆ์ ประกอบไปด้วยการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

การบริหารคณะสงฆ์ หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติ กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคมและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย ด้านการควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

บุคลากร หมายถึง พระสงฆ์ที่อยู่ในอำเภอกำแพงแสน ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ และปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักธรรมคำสั่งสอน

สถานที่ หมายถึง สถานที่ในเขตอำเภอกำแพงแสนที่คณะสงฆ์ได้กำหนดไว้ในการปฏิบัติงานต่างๆตามนโยบายที่กำหนดไว้ ให้มีความพร้อมในการใช้งานตามเหตุและปัจจัยความเหมาะสม

การศึกษา หมายถึง การส่งเสริมความรู้ให้แก่พระสงฆ์และบุคลากรในองค์กรให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อให้เป็นกำลังในการพัฒนาและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

สิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดเตรียมสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับงานต่างๆ และทำนุบำรุงซ่อมแซมให้ได้อยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีจิตพิสัยที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกัน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ คือ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องและผู้วิจัยได้ทำการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง
- ๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดบทบาท ผู้วิจัยได้แยกองค์ประกอบแต่ละอย่างเกี่ยวกับบทบาท ไว้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวข้องกับความหมายของบทบาทมีนักวิชาการให้ความหมายของการบริหารไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมาย บทบาทไว้ว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่ บทบาทจึงถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานต่างๆ มีนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทในแง่มุมต่างๆ^๑

ฉลอง มาปรีดา ให้ความหมายของคำ “บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครูซึ่งเป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออก ตามความคาดหวัง ของตน หรือผู้อื่น”^๒

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺธโร) ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคมบทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่ง

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

^๒ฉลอง มาปรีดา, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔.

นั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง^๓

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทสรุปได้ว่า “บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้นๆ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วยและถ้าบุคคลใดในสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็จะเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น”^๔

งามพิศ สัตย์สงวน ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร^๕

ประกอบ มีโคตรกอง ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า “บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่ที่จะมีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใดขึ้นกับปัจจัย ๓ ประการ ดังนี้”

๑. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนเองแสดงหรือปฏิบัติ
๒. ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
๓. บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาท^๖

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๗

ลือชา ธรรมวินัยสถิต ได้ให้บทบาทของความหมายในแง่ทางโครงสร้างของสังคมว่า บทบาทหมายถึง ภาระหน้าที่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะพึงกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่เมื่อบุคคลใดได้เข้าไปมีสถานภาพหนึ่ง ๆ แล้วย่อมแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้น ๆ สถานภาพและบทบาทจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เปรียบได้กับเหรียญที่ต้องมี ๒ ด้านเสมอ เมื่อสถานภาพเป็นตัวกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์นั้นมีความสอดคล้องกัน และเป็นไปตามแบบแผนที่กำหนด ดังนั้นบทบาทจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางสังคมประการหนึ่ง^๘

^๓พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

^๔กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๕๐.

^๕งามพิศ สัตย์สงวน, **สังคมและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓.

^๖ประกอบ มีโคตรกอง, “บทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^๗ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓.

^๘ลือชา ธรรมวินัยสถิต, **มนุษย์กับสังคม**, (เพชรบุรี : สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๙), หน้า ๔๗.

ขนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์ ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง^๔

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง ได้พิจารณาบทบาทนั้นมี ๒ นัย คือ ทางด้านโครงสร้างบทบาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มีชื่อเรียกต่างๆ กันแสดงบทบาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นๆ ส่วนทางด้าน การแสดงบทบาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Social Structure) บทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม^๕

พัทยา สายหู ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือ การกระทำต่างๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร”^๖

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายว่า บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ^๗

สุชา จันท์ธอม และคณะ ได้กล่าวว่า “บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆ พึงกระทำนั้น คือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิ และหน้าที่ให้สถานภาพใด อย่างไรก็ดี แล้วบุคคลในสถานภาพนั้นๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้”^๘

สุพร จุลทอง ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาท โดยสรุปความมาจากแนวคิดของCohen ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้^๙

- ๑.บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สิ่งต้องการ
- ๒.ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
- ๓.บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พูนทรัพย์ สิทธิพรหม ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า เป็นความคาดหวังของการกระทำว่า ในสถานภาพหนึ่ง ๆ บุคคลควรจะมีบทบาทอย่างไร โดยจะมีการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญ เพื่อให้ทราบว่าแต่ละบุคคลจะต้องแสดงบทบาท (Role playing) และสวมบทบาท (Role taking)

^๔ขนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, **จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

^๕ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, **สถานภาพและบทบาท**, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘.

^๖พัทยา สายหู, **กลไกของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๔๗.

^๗ไพบูลย์ ช่างเรียน, **สารานุกรมศัพท์ทางสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๒๙-๓๐.

^๘สุชา จันท์ธอม, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๐), หน้า ๔๖.

^๙สุพร จุลทอง, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ), ๒๕๔๐, หน้า ๑๘ .

อย่างไร ซึ่งการเรียนรู้บทบาทนี้จะเกิดจากการเลียนแบบและการสังเกต (Role model) จากบุคคลที่เรายึดถือ (Significant others) เพื่อจะนำมาเป็นแบบอย่างของบทบาทแห่งตนที่จะแสดงต่อผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมต่าง ๆ ที่ตนเองต้องการ^{๑๕}

ตุลา มหาพสุธานนท์ ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท ๑๐ บทบาทด้วยกัน ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มบทบาทการตัดสินใจ

๑. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles) ได้แก่ บทบาทของความเป็นหัวหน้าในเชิงสัญลักษณ์ (Figurehead Role) เช่น ประธานในงานพิธีการต่างๆ บทบาทการแสดงออกในฐานะผู้นำ (Leader) ได้แก่ การจ้างงาน การอบรม การกระตุ้นจิตใจ และการรักษาระเบียบวินัยของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนบทบาทสุดท้าย คือ บทบาทการประสานงานในกลุ่ม (Liaisonrole) ได้แก่ การกระทำกิจกรรมซึ่งต้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ภายใน และภายนอกองค์กร เช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดขอข้อมูลด้านกำลังคนจากผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล ถือเป็น การติดต่อประสานงานกันภายในองค์กรแต่หากผู้จัดการฝ่ายการตลาดติดต่อสื่อสารกับพนักงานของบริษัทอื่น ก็ถือเป็นการประสานงานกันนอกองค์กร เป็นต้น

๒. บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Roles) ผู้บริหารมีหน้าที่หรือบทบาทในการรับและเก็บรวบรวมข่าวสารจากใน และนอกองค์กรของตน กระทำได้โดยการอ่านวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แล้วนำมาพูดคุยกับผู้บริหารคนอื่นๆ เช่น องค์กรคู่แข่งชั้นมีการวางแผนอะไรในช่วงนี้ รัฐออกกฎหมายใหม่มีผลกระทบต่อบริษัทหรือไม่ เป็นต้น มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) เรียกบทบาทนี้ว่า บทบาทการตรวจสอบ (Monitor Role) ส่วนบทบาทแพร่กระจายข่าวสาร (Disseminator Role) ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการดำรงตนเปรียบเสมือนช่องทางที่ส่งต่อข่าวสารต่างๆ ไปยังสมาชิกในองค์กร และเมื่อถูกเชิญไปเป็นตัวแทนขององค์กรหรือสถาบันอื่นๆ ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะบทบาทโฆษก (Spoken Role) ขององค์กรด้วย

๓. บทบาทการตัดสินใจ (Decisional Roles) มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ ๔ ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือ ผู้ดูแลโครงการใหม่ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้นบทบาทของผู้จัดการความวุ่นวายหรือปัญหาต่างๆ (Disturbance Handles) ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมาย (Unforeseen Problems) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร (resource allocators) ในการรับผิดชอบกระจายทรัพยากร คน สิ่งของ และเงินไปตามส่วนต่างๆ ขององค์กรและสุดท้าย คือ บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง (Negotiators) เพื่อทำหน้าที่ถกเถียงและเจรจาต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นสหภาพแรงงาน ผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์กรที่ตนเองทำงานอยู่^{๑๖}

^{๑๕} พูนทรัพย์ สิทธิพรหม, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของชาวบ้านห้วยยาง, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๖๐.

^{๑๖} ตุลา มหาพสุธานนท์, **หลักการจัดการ หลักการ, ทำเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG PORT,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖.

ภิญโญ สาร ได้ให้ความเห็นว่า “บทบาท หมายถึง ความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดหวังว่าคุณในตำแหน่งหนึ่งควรจะกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทนี้จะควบคู่กับตำแหน่งที่คุณคนนั้นดำรงอยู่”^{๑๗}

สมคิด เพ็งอุดม ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทโดยสรุปได้ว่า “สถานภาพเป็นฐานะหรือตำแหน่งซึ่งจะเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของบุคคลตำแหน่งและบทบาทจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้เปรียบเสมือนเหรียญ คือ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญเป็นตำแหน่งอีกด้านหนึ่งของเหรียญก็เป็นบทบาท”^{๑๘}

ณรงค์ เส็งประชา กล่าวว่า “บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้คุณคนกระทำตามที่ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน ตำรวจต้องพิทักษ์สันติราษฎร์ ทหารต้องเป็นรั้วของชาติ ลูกต้องเชื่อฟัง พ่อแม่ เป็นต้น”^{๑๙}

สงวนศรี วิรัชชัย ได้ให้ความหมายบทบาทว่าหมายถึงรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งซึ่งประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งเมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดงพฤติกรรมตามระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น^{๒๐}

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้นๆ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วยเป็นความคาดหวังของการกระทำว่า ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลควรมีบทบาทอย่างไร โดยจะมีการเรียนรู้เป็นกระบวนการ

๒.๑.๒ ประเภทของบทบาท

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเภทของบทบาทมีนักวิชาการหลากหลายได้แบ่งประเภทของบทบาทไว้ ดังนี้

อรุณ รักรธรรม ได้แบ่งบทบาทออกเป็น ๓ ประเภท คือ^{๒๑}

๑. บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน

๒. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescription Role) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งทางหน่วยงานหรือองค์การเป็นผู้กำหนด

๓. บทบาทคาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้นๆ

^{๑๗}ภิญโญ สาร, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๓๐๔.

^{๑๘}สมคิด เพ็งอุดม, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”, **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๕), หน้า ๙.

^{๑๙}ณรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๙.

^{๒๐}สงวนศรี วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

^{๒๑}อรุณ รักรธรรม, **การพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๘.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ ๓ ลักษณะคือ^{๒๒}

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกีดกันของกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่กระทำจริงอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้และได้สรุปลักษณะของบทบาทไว้ ๕ ประการ คือ

๓.๑ บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ

๓.๒ บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่นๆ คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

๓.๓ บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด เชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

๓.๔ บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหน้าที่แสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคาดหวังผู้อื่นทั้งๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตน

๓.๕ บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของคนเราจะมีการเลือกรับรู้และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่างตั้งนั้น เมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้น ในทางที่แตกต่างกันและอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

สรุปได้ว่า บทบาทที่ถูกกำหนดขึ้นตามสถานภาพของแต่ละบุคคลนั้น สามารถแบ่งได้ ๓ ประเภท คือ ๑) บทบาทจริง หมายถึง พฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน ๒) บทบาทที่ถูกกำหนด หมายถึงขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งทางหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้กำหนดและ๓) บทบาทคาดหวัง หมายถึง ความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้นๆ

^{๒๒}จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓ - ๓๘.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพระสังฆาธิการ ผู้วิจัยสามารถเสนอองค์ประกอบต่างๆ ไว้ดังนี้ คือ

๒.๒.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนความหมายของพระสังฆาธิการของนักวิชาการหลากหลายท่านได้ให้ความหมายของพระสังฆาธิการไว้ดังนี้

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ ได้กล่าวว่า พระสังฆาธิการ มาจากคำว่า “สังฆ” และ “อธิการ” เป็นพระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่งจึง หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์^{๒๓}

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน คือ บริหารการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน ๔ องค์กรเดิม แต่มีได้จัดเป็นองค์กร ซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์กรนั้นๆ เปลี่ยนเรียกว่า "การ" กล่าวคือ

๑. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์กรปกครอง)
๒. การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์กรศึกษา)
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์กรเผยแผ่)
๔. การสาธารณูปการ และ
๕. เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมทั้งเอาการนิคมกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์) รวมเข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่เจ้าคณะชั้นนั้นๆ เพื่อมิให้เกิดความว่างดุลแห่งอำนาจดัง เช่น กฎหมายฉบับเดิม เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมได้กำหนดให้มีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะในชั้นนั้นๆ อีกส่วนหนึ่ง แม้ในส่วนวัด ก็ให้มีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ เป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการโดยกำหนดตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นไว้ได้แก่ ระดับเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีอำนาจเต็มตามที่ตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน โดยใช้หลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา

^{๒๓}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

๒.๒.๒ ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวข้องกับความสำคัญของพระสังฆาธิการมีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการไว้แตกต่างกันตามที่ศนะของแต่ละคน ดังนี้

กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพ และเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๔}

นอกจากนี้กฎหมายธรรมนูญฉบับที่ ๒๔ ข้อ ๔ ได้กำหนดว่า พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่
๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติตามภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง และสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและปกครองดูแลคณะสงฆ์ให้อยู่ในระบบระเบียบของกฎหมายธรรมนูญ

๒.๒.๓ การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎหมายธรรมนูญฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) หมวด ๒ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ก. คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบหรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวิธโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
๗. ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

^{๒๔} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนำ.

ข. การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ มีดังนี้

๑. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

๑) มีพรรษาพัน ๓๐ และ

๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

และสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายเถรสมาคมให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของเถรสมาคม

๒. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

๑) มีพรรษา ๒๐ พรรษาและ

๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือ

๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเสนอต่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีและอาจได้รับการแต่งตั้งอีกก็ได้

๓. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพรรษาพัน ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี

๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป

หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพรรษาพัน ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือ

เป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติ โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- ๑) มีพรรษาพ้นจาก ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ
- ๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ
- ๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือ
- ๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือเป็น

นักธรรมชั้นเอก

การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่เป็นพระอารามราษฎร์ ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และ

- ๑) มีพรรษาพ้น ๕ พรรษา และ
- ๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังฆัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้งถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วยให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง

ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๖๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

๗. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- ๑) มีพรรษาพ้น ๑๐
 - ๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์
- สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชกณะชั้นราช
 สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชกณะชั้นสามัญ
 สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

ส่วนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยอีกเฉพาะส่วนหนึ่งดังนี้

สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท

การแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคม

พิจารณา ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุหน้าที่ที่มอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามมติมหาเถรสมาคม

ค. การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

การพ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ มีดังนี้

ข้อ ๒๖ พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

๑. มรณภาพ
๒. พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
๓. ลาออก
๔. ย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่
๕. ยกเป็นกิตติมศักดิ์
๖. รับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น
๗. ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่
๘. ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่
๙. ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ง. ภารกิจของเจ้าอาวาส

พระครูสิริอาภากร (อ่ำภา วิจิตรธมโม) ได้กล่าวถึง พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานด้านการปกครองตนเองและการปกครองวัด ๔ ฐานะ คือ

๑. มีบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
๒. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นผู้แทนวัด
๓. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นพระสังฆาธิการ
๔. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

พระสังฆาธิการในฐานะเจ้าอาวาสนอกจากจะมีบทบาทและหน้าที่ใน ๔ ฐานะ ข้างต้นแล้ว ยังมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและตรงตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎมหาเถรสมาคม โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยด้วย^{๒๕}

^{๒๕} พระครูสิริอาภากร (อ่ำภา วิจิตรธมโม), “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

พระวิสุทธิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
๒. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
๓. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

ภารกิจที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ ได้ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สำเร็จไปได้ด้วยดีสมดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม^{๒๖}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ซึกซำไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการโดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำรีเอนจิเนียร์ริงให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้นนับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕^{๒๗}

^{๒๖} พระวิสุทธิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๔.

^{๒๗} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

จ. ภารกิจของเจ้าอาวาสด้านการปกครอง

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) ได้กล่าวถึง งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานลึก ซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ และละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆ ก็จะต้องดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็จะต้องดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน

ผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๘ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะจะต้องปกครอง คำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการ คือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งศาสนาทั้งปวง และหมายถึง แหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งของวัด และบริเวณวัด มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเหมาะสมที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ

๒. ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้อง เรียบร้อยนำไปสู่ความสงบสุข

๓. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีลจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบสุข บำเพ็ญสังฆกรรมเคราะหตามสมณวิสัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดถึงทายกทายิกาที่มีแนวแห่งความเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร

๔. ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา ตลอดจนคำสั่งสอน และแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูและศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงพอใจ

๕. ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่างๆ ทางพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแผ่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑล เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนา

เจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ ไปพร้อมๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ โดยใช้นโยบายที่สุขุมรอบคอบ เหมาะกับกาลเทศะ และสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ การบริหารศาสนบุคคล โดยเริ่มจากงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดพื้นที่เป็นเบื้องต้น

นอกจากนั้น จากภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวแล้ว เจ้าอาวาสยังมีภาระหน้าที่สำคัญ ตามพุทธประสงค์ คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่นด้วย เพราะปัจจุบัน ประชาชนนับถือพระภิกษุที่ประพฤติถูกต้องมีน้อย นับที่พระที่ผิดมากกว่า การนับถือพระถูกต้องจะต้องนับถือที่ท่านใช้ชีวิตของท่านตามพุทธบัญญัติ^{๒๘}

คณินิตย์ และสุบรรณ จันทบุตร ได้กล่าวถึง การปกครองสงฆ์ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนักและคณะสงฆ์ยังไม่ได้ดำรงสภาวะการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนเช่นปัจจุบัน เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเริ่มตั้งและทำลายต่อความเชื่อในจารีตเดิมของศาสนาพราหมณ์ เจตจำนงในการออก

^{๒๘} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ**, หน้า ๕๒-๕๓.

บวชเกิดจากความเบื่อหน่ายและมุ่งหาจุดหลุดพ้นทางโลก แต่โดยเนื้อแท้การปกครองสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่เสมอภาค พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มีหน้าที่ปกครองสาธุศิษย์ของตนแต่ในสังฆกรรมทั้งปวง สงฆ์ย่อมเป็นใหญ่ไม่เลือกกว่าจะเป็นอาจารย์หรือสาธุศิษย์ เมื่อมีกิจสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องมีการประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก เนื่องจากพระสงฆ์สาวกยังไม่มากนัก ความเสื่อมอันเกิดจากข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์จึงมีน้อย ดังปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกพระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทอยู่เนืองๆ มีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ฉัพคัศย ส่วนหลักที่ใช้ในการปกครองมีเพียงพระธรรมวินัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ปกครองรัฐให้ออกกฎหมายบังคับสั่งขมมณฑล ฝ่ายอาณาจักรมีหน้าที่ถวายศาสนูปถัมภ์แต่ด้านเดียว^{๒๙}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองหมายถึงภารกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าของหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมไปถึงการที่พระภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่(หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกลุบุตรหรือการจัดระบบการเป็นอยู่ในสังคมสงฆ์เน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นหลักภายใต้วิธีการ ๓ วิธี คือ

๑. นิคคหวิธี คือ การชมคนที่ควรชมหรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ
๒. ปิคคหวิธี คือ การยกย่องคนที่ควรยกย่อง
๓. ปวารณาวิธี คือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนตนได้ คือให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ ๓ ประการ
 - ๓.๑ พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้และบัญญัติไว้แล้ว
 - ๓.๒ กฎหมายบ้านเมือง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้ใช้อำนาจทางรัฐสภาให้ตราขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อจัดระเบียบและบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย
 - ๓.๓ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับและนำปฏิบัติสืบๆ กันมา^{๓๐}

พระมหาทนงชัย บุรณพิสุทธิ์ ได้กล่าวว่า วัดแต่ละวัดนอกจากจะจัดการปกครองโดยมีกฎระเบียบ กติกา เฉพาะของแต่ละวัดแล้ว ยังจะต้องอยู่ภายใต้ระเบียบการปกครองแห่งราชอาณาจักร

^{๒๙} คณิงนิตย และสุบรรณ จันทบุตร, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี**, (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^{๓๐} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, หน้า ๗๖.

และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย เช่น กฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม กฎกระทรวง เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดแย้งต่อหลักการพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ^{๓๑}

สุนทร ฤกษ์ ได้กล่าวถึง สังคมสงฆ์ มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมดหาใช่สงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทิน และกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส และเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มเพื่อเกื้อยาก ๑ เพื่อสำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือ พระวินัย ด้านการบริหาร ในสมัยเมื่อยังมีพระสาวกไม่มาก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เองโดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ ช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มมากขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพระพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกอุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มมากขึ้นอีกทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพระพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน กำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับเป็น ผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง ส่วนการบริหารคณะสงฆ์โดย รูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัย แต่ก็ได้ขัดพระวินัย ด้านตุลาการ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางราชอาณาจักร มีกฎหรือระเบียบที่สังคมวางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำ หรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมี พระธรรมวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักร มีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศ สำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจถือว่าไม่ผิด^{๓๒}

พระธรรมวิมลโมลี (รุ่น ธีรปญโญ) ได้กล่าวถึง พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยากร แก่ชาวบ้านทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรม และประเพณี ประชาชนก็จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวาอารามกันมากขึ้นซึ่งในอดีตที่ผ่านมา บทบาท และกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดทำก็พบว่า วัดมีความหมายที่สำคัญๆ อยู่ ๕ ประการดังนี้

^{๓๑}พระมหาทวงชัย บุรณพิสุทธิ, “บทบาทของวัดในเขตชุมชนเมืองในเขตบางรักกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

^{๓๒}สุนทร ฤกษ์, สถาบันทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๐), หน้า ๓๕-๖๐.

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร
๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน
๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด
๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน

ฉ. ภารกิจของเจ้าอาวาสด้านการศาสนศึกษา

กรมการศาสนา ในคู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์ ได้อธิบายความหมายของ การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย^{๓๓}

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึง การศึกษาของภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสนามหลวงแผนกธรรม มีหลักสูตร คือ นักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตรนักธรรมแบ่งเป็น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอก

๒. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา เหตุที่พระปริยัติธรรมคือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและอื่นๆ บรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แม้จะแปลเป็นภาษาไทยแล้วก็แปลแบบไทยบาลี ประสงค์จะรู้อย่างถูกต้องชัดเจนทั้งภาษาบาลีไม่ได้ ชั้นเรียนแผนกบาลีใช้นักธรรมเป็นองค์จำกัดสิทธิ โดยแบ่งเป็น ๙ ชั้นคือบาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค ๑ - ๒ ชั้นประโยค ป.ธ. ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘ และ ๙ ผู้สอบได้ประโยค ป.ธ. ๓ ได้รับการแต่งตั้งคือเปรียญคือ ทรงตั้งเป็น “พระมหา” “สามเณรเปรียญ” ชั้นประโยค ๑ - ๒ ได้รับวุฒิบัตร ชั้นประโยค ป.ธ. ๓ - ๘ ได้รับประกาศนียบัตรและพัดยศ ชั้นประโยค ป.ธ. ๙ ได้รับปริญญาบัตรและพัดยศ เป็นปริญญาตรีทางศาสนาและถ้าสามารถสอบชั้นประโยค ๙ ได้ในขณะที่เป็นสามเณรทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบทเณรรูปนั้น อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “บวชนาคหลวง” ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยคถ้าอยู่ในสมณเพศได้รับนิยัตินัดเท่ากัพระราชาคณะชั้นสามัญ

๓. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้ การอุปถัมภ์ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้ เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้

๔. การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการในสองสถาบัน คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{๓๔}

^{๓๓}กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะการศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมากมักจะได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมมาเป็นอย่างดีตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่า เรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี ๒ ประการ คือ

๑. คันถะธูระ คือ ธูระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน

๒. วิปัสสนาธูระ คือ ธูระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมยอด^{๓๔}

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ) ได้กล่าวถึง การจัดการศาสนศึกษา ดังกล่าว คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตร และเนื้อหาของวิชาแล้วคงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระพุทธศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ ว่า เป็นธูระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา และวัดเป็นสถานศึกษา คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. ๒๕๒๘ ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรงและให้เจ้าคณะเจ้าสังฆการีร่วมจัดด้วย ดังนี้

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา ในฐานะเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา
๒. เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียน คณะจังหวัด
๓. ในบางกรณีให้เจ้าคณะสังฆการีร่วมจัดด้วย

ทั้งนี้ องค์กรประกอบในการจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและต่อพระสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหา มาก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน

^{๓๔} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓ - ๑๔.

^{๓๕} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๗๗.

และอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้ และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญของพระสงฆ์^{๓๖}

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ ได้กล่าวถึง บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุปาสกอุปาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่างๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ทำให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้อาจจะทำให้เยาวชน และสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๓๗}

ข. ภารกิจของเจ้าอาวาสด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

บุญศรี พานะจิตต์ ได้กล่าวถึง การประกาศธรรมเป็นบทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์ งานเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

๑. งานพระธรรมทูตดำเนินงานโดยใช้มติมหาเถรสมาคมว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ.๒๕๐๘ โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศเป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามธรรมะสามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม งานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยายการสนทนา ธรรมมีกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ นำพัฒนาท้องถิ่น สานิตและนำจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี ๔ ประการ คือ

๑.๑ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์

๑.๒ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชน

๑.๓ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการประชาชน พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนาในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน

๑.๔ เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

^{๓๖} พระเทพปริยัติสุธี, (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), วัดช่วยชาวบ้านอย่างไร, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๔๑, (อัสสัมชัญ).

^{๓๗} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๒-๔๓.

๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ.๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้ภิกษุสงฆ์ในชนบทได้มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น

๓. งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

๔. การบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปีเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดภาคฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

๕. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดจัดให้มีขึ้นในวัดในหมู่บ้านเพื่อฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เรียกพุทธมามกาจารย์ แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ คณะประถมพุทธมามกะ ได้แก่เด็กอายุ ๗ - ๑๐ ขวบคณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่เด็กอายุ ๑๑ - ๑๕ ขวบ คณะอุดมพุทธมามกะ ได้แก่เด็กอายุ ๑๖ - ๑๘ ปี

๖. การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรมในต่างประเทศ อาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

๗. การเผยแพร่ตามศักยภาพของวัด เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัดโครงการลานวัดลานกีฬา เป็นต้น^{๓๘}

ในคู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การเผยแพร่ศาสนา หมายถึงการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการใดๆของภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแพร่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแพร่ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นนิยามที่สอดคล้องกับที่พระธรรมกิตติวงศ์ได้กล่าวว่า การเผยแพร่ศาสนา หมายถึงการสอนกรรมฐาน การสอนจริยธรรมแก่เด็กๆ และชาวบ้านทั่วไปนั่นเอง^{๓๙}

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ) ได้กล่าวถึง พระพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้

^{๓๘}บุญศรี พานะจิตต์, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

^{๓๙}กรมการศาสนา, **คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแพร่พระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ คำที่ใช้อยู่ คือ คำว่า “เผยแพร่” และ “เผยแผ่” คำว่า “เผยแพร่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ คำว่า “เผยแผ่” หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่เป็นที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ้มอล่วย และแสดงถึงความใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตนในการเผยแพร่หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยคุณหัตถ์ นิยมใช้คำว่า “เผยแพร่” เช่น อำนวยการหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ คือการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอันนับเป็นศาสนาประจำชาติ

องค์การ สมาคมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้คำว่า เผยแพร่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่า เผยแผ่... เช่น “พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจักไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้”

หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัตตยา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธี และการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นศีลธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลีเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่ และโอกาส

๙. ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้มีเรียน

กิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี และปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้นมีการดำเนินการ ดังนี้

๙.๑ การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน และผู้อาราธนาที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือเทศน์รูปเดี่ยวหรือเทศน์ปฐกฐาวิสาขนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียง นำไปเผยแพร่ในที่ต่างๆ และโอกาสต่างๆ

๙.๒ การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่การบรรยายธรรม การสนทนา การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ รวมถึงตลอดการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์

๙.๓ การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเผยแพร่ หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ประจำหรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชน (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๙.๔ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านวิทยุกระจายเสียง มีการตั้งเป็นสมาคมเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยุพุทธิกสมาคมประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างๆ การบรรยายธรรมในที่ประชุมและทางสื่อมวลชนต่างๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่างๆ

๙.๕ การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ บางวัดจัดให้มีปาฐกถาเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษาอาจมีการประกวดกัน วันสงกรานต์จัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย^{๕๐}

ข. ภารกิจของเจ้าอาวาสด้านการสาธารณูปการ

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) ได้กล่าวเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ

๑. การบูรณะและพัฒนาวัด
๒. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

นอกจากนั้นยังได้กล่าวอีกว่า การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสงบสุข (สัปปายะ) ๔ อย่าง คือ

๓.๑ อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบาย คือ ทำให้วัดเป็นอาราม เป็นที่ร่มรื่นรื่นรมย์ เป็นรมณีสถานเจริญตา สบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

๓.๒ อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตาตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๓.๓ บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบาย เรื่องของบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาและเด็กวัด

^{๕๐} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ), การเผยแพร่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔-๑๔๖.

๓.๔ ธรรมสัปปายะ ธรรมที่เป็นสบาย จุดมุ่งหมายหลักของวัดคือ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม^{๔๑}

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า สาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรมกุฎี ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญและนอกจากนั้น กรมการศาสนา ได้กำหนดแนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการ โดยวัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษา สถานที่รื่นรมย์ ลานวัดสะอาดปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะ มีถนนทางเดินเท้าภายในวัด วัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลาเพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัด มีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตาสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดี แผ่นป้ายก็ดี ให้ใช้สีเขียวๆ ไม่ฉูดฉาด การปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทยมีการจัดระบบน้ำดื่มน้ำใช้ไฟฟ้าที่อยู่อาศัยมีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการให้ภิกษุสามเณรได้รับความผาสุกในการบำเพ็ญสมณธรรม^{๔๒}

นาทรัพย์ จันทรหอม ได้กล่าวถึง กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ จัดให้มีที่พักสำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่างๆ ด้วยเมตตาธรรม^{๔๓}

ณ. ภารกิจของเจ้าอาวาสด้านการศึกษาสงเคราะห์

ในคู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์ ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยได้แก่ ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา เป็นต้น^{๔๔}

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ) ได้กล่าวถึง การศึกษาที่ภิกษุสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน ๔ ลักษณะ คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนร่วมกับพระสงฆ์ สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

^{๔๑} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๙ - ๑๒.

^{๔๒} กรมการศาสนา, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : เอพี กราฟิค ดีไซน์, ๒๕๓๙), หน้า ๗.

^{๔๓} นาทรัพย์ จันทรหอม, การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทพระสงฆ์ไทย, หน้า ๕๓-๗๖.

^{๔๔} กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์, หน้า ๕ - ๖.

๒. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนปัจจุบันมีจำนวน ๓ แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็กจังหวัดนครพนมและโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

๓. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาดุริยางคศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเพื่อให้เด็กนักเรียนนักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของทางฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากนี้จะสอนธรรมะแก่เด็กศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่นวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพระพุทธศาสนา

๔. ศูนย์อบรมเด็กก่อนวัยเรียน เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกายอารมณ์ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมาย มาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่เด็กๆ สอนหนังสือง่ายๆ เบื้องต้นที่ไม่เกินกำลังของสมองของเด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระ เป็นต้นการศึกษาสงเคราะห์ นอกจากนี้จะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้ว ฝึกหัดสงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษาทั่วประเทศ อาทิ ตั้งทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ช่วยพัฒนาสถานศึกษาช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษาและช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษาเป็นสถานอบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจนขาดคนดูแลและกำพร้าบิดามารดาที่ได้อาศัยสถาบันสงฆ์ให้ฝึกหัดสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิดพระศาสนาและเป็นโอกาสให้ฝึกหัดสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป^{๔๕}

ญ. ภารกิจของเจ้าอาวาสด้านการสาธารณสงเคราะห์

ในคู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึงการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม

^{๔๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโต), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘ - ๕๑.

เช่นให้ใช้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๔๖}

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่างๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือสาธารณสุขสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้^{๔๗}

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่าการสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวยปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส^{๔๘}

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล ได้มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

๒.๓.๑ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวเหมือนกับองค์กรที่ปรากฏอย่างลักษณะองค์การบริหารต่างๆไป เหมือนในปัจจุบันยังเป็นลักษณะที่เป็นการปกครองแบบพึ่งพาอาศัยกันช่วยกันดูแล ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านแสดงทัศนะไว้ ดังนี้

พระมหาธรรมมรุต อริยมโม ได้กล่าวว่า การบริหารคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่เป็นรูปแบบในลักษณะที่เป็นองค์การบริหารจัดตั้งตามลักษณะองค์การบริหารต่างๆไป เหมือนในปัจจุบัน แต่เป็นการทำหน้าที่ของพระภิกษุทุกรูปที่อยู่ร่วมกันในอารามนั้นๆ มีสิทธิเท่าเทียมกันในการช่วยเหลือทำหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการให้ชีวิตความเป็นอยู่ จากการกระทำของภิกษุแต่ละรูปให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติเรียกว่าเป็นการปกครองโดยธรรมวินัย^{๔๙}

^{๔๖} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ, หน้า ๗.

^{๔๗} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัด, หน้า ๑๔.

^{๔๘} บุญศรี พานะจิตต์, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี, หน้า ๒๕.

^{๔๙} พระมหาธรรมมรุต อริยมโม, การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักรัฐศาสตร์ที่มีในพระไตรปิฎก (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์สุรวัดธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๕๗.

แสง อุดมศรี กล่าวว่า โดยภาพรวมแล้วสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าดำเนินการปกครองด้วยวิธีการคัดเลือกกลั่นกรองบุคลากรมาบวชในพระพุทธศาสนามีพระธรรมวินัยเป็นฐานรองรับ ทรงให้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เพื่อนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเองการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะใหญ่เป็นสมาชิกของสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ถ้าไม่สามารถฝึกฝนอบรมจิตใจของตนให้หลุดพ้น หรือต้อเว้นจากจากความโลภความโกรธ ความหลงได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ย่อมจะเกิดความขัดแย้งในหมู่คณะนั้นๆ เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันรับผิดชอบและเข้มงวดกับการคัดเลือกสมาชิกที่เข้ามาในสังคมสงฆ์ด้วยกฎหมายหรือแบบแผนจารีตประเพณี กฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องรองรับสถานภาพแห่งการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ กฎหมายและแบบแผนที่คนส่วนใหญ่ของสังคมให้ความเห็นชอบร่วมกันว่าสามารถใช้เป็นมาตรการมาตรฐานแนวทางควบคุมความประพฤติปฏิบัติแต่ละบุคคลให้อยู่ในกรอบเขตอาณาเขตที่ถูกต้องและดีงามตามประเพณี ทั้งนี้ก็เพื่อให้สังคมสงฆ์สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขและไม่ก่อให้เกิดจลาจลกระทำการอันไม่ควรที่เรียกว่าภินทนาการในภายใน^{๕๐} พระพุทธองค์ทรงแผ่ข่ายคือพระญาณอันยาวไกลทรงทราบถึงอนาคต เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับศาสนาของพระองค์เอง อาศัยพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้เป็นตัวแทนของพระองค์ เหมือนคราวที่พระอานนท์ทูลถามว่า“พระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว จะมอบอำนาจหน้าที่การดูแลคณะสงฆ์แก่ผู้ใด” พระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนท์ว่า“ดูก่อนอานนท์พระธรรมและวินัยที่เราได้แสดงและบัญญัติไว้ เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว พระธรรมและวินัยนั้นแหละ จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย”^{๕๑} การบริหารปกครองพุทธบริษัทสี่ในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงมีความระมัดระวังและพิถีพิถันเป็นอย่างยิ่งในการรับสมาชิกเข้าสู่หมู่คณะหรือสถาบันสงฆ์ในยุคแรกๆพระองค์ทรงคัดเลือกสมาชิกที่เข้ามาใหม่ด้วยพระองค์เอง คือทรงประทานการอุปสมบทแก่ พระปัญจวัคคีย์ มี พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นต้น จากนั้นก็ทรงมอบอำนาจแก่คณะสงฆ์ในการคัดเลือกคฤหัสถ์สมาชิกที่มาอยู่ใหม่ด้วยญัตติ จตุกรรม แต่ถึงกระนั้นก็มีมาตรการที่รัดกุมมาก เช่น ผู้ที่จะอุปสมบทต้องเป็นผู้ชาย มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเป็นคนที่มือวิยะสมบูรณ์ไม่พิการไม่เป็นโรคที่สังคมรังเกียจ เป็นต้น^{๕๒} และพระองค์ยังทรงกำหนดคุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์และพระสงฆ์ที่จะกระทำการยอมรับสังฆกรรมแห่งการรับสมาชิกใหม่หรือพระภิกษุ โดยทรงบัญญัติให้พระภิกษุใหม่แต่ละรูปมีพระอุปัชฌาย์ คือเมื่อจะบวชต้องมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ดูแลนั้นหมายถึงพระภิกษุผู้บวชใหม่ต้องมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ดูแลเหมือนบิดาดูแลลูกตั้งที่พระพุทธองค์ตรัสกับพระภิกษุตอนประกาศพระพุทธศาสนาใหม่ๆ ว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอุปัชฌาย์อุปัชฌาย์จักเข้าไปตั้งจิตสนทนสนมในสัททิวาธิกรเหมือนบุตรสัททิวาธิกรจักเข้าไปตั้งจิตสนทนสนมในอุปัชฌาย์เหมือนบิดา เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว อุปัชฌาย์และสัททิวาธิกรจักมีความเคารพยำเกรงประพฤติกลมเกลียวกันจักถึงความเจริญงอกงามไปพลุลยในธรรมวินัยนี้^{๕๓}

^{๕๐}แสง อุดมศรี, **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕.

^{๕๑}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

^{๕๒}วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๑๙/๑๘๔.

^{๕๓}วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๕/๘๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ผู้บวชใหม่ยังไม่รู้หลักการและแนวทางในการศึกษาปฏิบัติที่ถูกต้องควรแนะนำให้ความรู้พื้นฐานเบื้องต้น ยิ่งเมื่อมาอยู่รวมกันมากๆ ขึ้นก็มีปัญหาว่า ผู้เข้ามาใหม่นั้นบางคนเข้ามาแล้วอาจจะมีความรู้สึกรู้สึกแว้งแว้ง ไม่ได้รับการแนะนำให้ฝึกฝน ศึกษา เรียนรู้ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากคณะสงฆ์เท่าที่ควร เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติให้มีอุปัชฌาย์ขึ้นมา^{๕๔} ครั้นต่อมา พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการ คือ พระโอวาทปาติโมกข์ ไว้เป็น หลักปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์ ได้แก่

๑. การไม่ทำบาปทั้งปวง
๒. การทำกุศลให้ถึงพร้อม
๓. การทำจิตของตนให้ผ่องใส
๔. ความอดทน คือ ความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง
๕. พระนิพพานเป็นบรมธรรม
๖. ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต
๗. ผู้เบียดเบียนผู้อื่นไม่ถือว่าเป็นสมณะ
๘. ความสำรวมในพระปาติโมกข์
๙. ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร
๑๐. การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด
๑๑. การประกอบความเพียรในอธิจิต^{๕๕}

พระโอวาทปาติโมกข์ จัดว่าเป็นอุดมการณ์ในการเผยแผ่ จัดเป็นพุทธกิจ ไม่ใช่กิจของพระสาวก ต่อมาเมื่อผู้ที่เข้ามาบวชมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น พระสารีบุตรจึงกราบทูลขอให้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคตรัสว่ายังไม่ถึงเวลาที่พระองค์จะทรงบัญญัติสิกขาบท ถ้ายังไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้นในหมู่ พระองค์จะไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจึงจะทรงบัญญัติเวลาต่อมา เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจึงจะทรงบัญญัติเวลาต่อมา เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่สงฆ์ พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงบัญญัติอาณานปาติโมกข์ และทรงอนุญาตให้พระสงฆ์สวดอาณานปาติโมกข์ทุก ๑๕ วันอาณานปาติโมกข์ หมายถึง พระพุทธบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้กำกับความประพฤติของสงฆ์เหมือนการออกกฎหมายควบคุมอันจะเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงอาณานปาติโมกข์ มี ๒ อย่าง ได้แก่

๑. อาทิพรหมจรรย์ คือ ความประพฤติอันประเสริฐที่เป็นส่วนเบื้องต้น หมายถึงศีล คือ ความประพฤติอย่างปกติ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติอาทิพรหมจรรย์ เพื่อกำกับความประพฤติของบรรพชิต เพื่อป้องกันความเสียหาย จัดเป็นสิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์

๒. อภิสมจาร คือ มารยาทในสังคม ว่าด้วยระเบียบที่พึงปฏิบัติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบรรพชิตกับบรรพชิต บรรพชิตกับคฤหัสถ์ เป็นมารยาทของภิกษุจัดเป็นสิกขาบทที่มานอกพระปาติโมกข์อาณานปาติโมกข์ เป็นระเบียบความประพฤติทางกาย และทางวาจา เป็นระเบียบที่พึงปฏิบัติในสังคมของพระอริยบุคคล ดังพระพุทธดำรัสว่า เธอทั้งหลายจงเป็นอยู่อย่างผู้มีศีลถึงพร้อม

^{๕๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๕๔.

^{๕๕}วิ.ม. (ไทย) ๑/๑๙/๑๙๑.

ด้วยปาติโมกข์ จึงเป็นอยู่อย่างสำรวมระวังในปาติโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรเห็นภัยในโทษ แม้เพียงเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่เถิด ครั้นต่อมาเมื่อมีจำนวนพระภิกษุเพิ่มมากขึ้น การอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะใหญ่ๆ ไม่ว่าจะเป็สิ่งคคมคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ดี ซึ่งมีพื้นฐานแตกต่างกัน ถ้าไม่ได้ฝึกฝนตนเองให้อยู่ในประเพณีวัฒนธรรมที่สังคมนั้นๆ กำหนดไว้ ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งได้เพราะต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการระเบียบกฎเกณฑ์กติกากาที่คนส่วนใหญ่ยอมรับมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งสามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกในหมู่คณะให้เป็นไปในทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในสังคมนั้นๆ การบัญญัติพระธรรมวินัย หรือสิกขาบท พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหลังจากที่มีพระภิกษุจำนวนมากขึ้น เพราะมีผู้ประพฤติไม่เหมาะสม ประพฤติผิดนอกกริตนอกทาง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้พระพุทธเจ้าทรงพิจารณากำหนดขอบเขตข้อวัตรปฏิบัติสำหรับเหล่าพระอรียสงฆ์และสมมติสงฆ์ได้ ประพฤติปฏิบัติเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนหรือสั่นคลอนให้คนนอกศาสนาติเตียนได้ พระพุทธเจ้าอาศัยผลแห่งการกระทำของพระภิกษุผู้ประพฤติผิดนั้น แล้วนำมาเป็นข้อบัญญัติเพื่อป้องกันมิให้ใครต่อใครประพฤติผิด เช่นนั้นอีก ในการบัญญัติแต่ละครั้งล้วนเป็นมติคณะสงฆ์เห็นร่วมด้วยทุกครั้งไป และสิกขาบทเหล่านั้นมีทั้งหนักและเบาตามแต่โทษานุโทษนั้นๆ เป็นที่น่าสังเกตุว่าการบัญญัติพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์มิได้บัญญัติเป็นหมวดๆ หมู่ๆ หรือเรียงตามมาตราหรือข้อหนักเบา แต่เป็นการบัญญัติตามความผิดที่พระภิกษุประพฤติผิด และการบัญญัติพระธรรมวินัยหรือสิกขาบทพระพุทธองค์มิได้ทรงบัญญัติล่วงหน้า และพระธรรมวินัยหรือกฎข้อบังคับที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมานั้น สามารถนำไปใช้ได้ตลอดกาล และไม่มีเปลี่ยนแปลงเพื่อให้คล้อยตามโลกหรือตามสถานการณ์บ้านเมืองจึงนับได้ว่าพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้านั้น เป็นธรรมนุญแห่งชีวิตของพระภิกษุสงฆ์อย่างแท้จริง^{๕๖}

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงให้เหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทไว้ ดังนี้^{๕๗}

๑. เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้น เมื่อนั้นพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามประพฤดิเช่นนั้น เป็นอย่างๆ ไป

๒. ตั้งแล้วไม่เลิกถอน แต่จะเพิ่มหรือแก้ไขให้เหมาะกับที่จะประพฤดิได้ ถ้ายังหลวมอยู่ ไม่พอจะห้ามความเสียหายนั้นเด็ดขาด ทรงบัญญัติรัดซ้ำเข้าไปอีก ถ้าตั้งนั้นก็แก้ไขหย่อนลงมา

๓. ตั้งแล้วไม่เลิกถอน แต่เพิ่มอนุบัญญัติพระบัญญัติที่ตั้งไว้ครั้งแรก เรียกว่ามูลบัญญัติข้อที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติมทีหลัง เรียกว่าอนุบัญญัติ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ชี้แจงว่า วินัยคือระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์แบบต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนนั้น และเพื่อทำให้คำสอนหรือหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้น ให้เกิดผลเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาแล้วก็เกื้อกูลการนำสู่จุดหมายของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และวินัย คือการจัดตั้งวางระบบและระเบียบแบบแผน กับทั้งบทกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์กติกากา ที่เป็นข้อกำหนดในการจัดตั้งรวมทั้งการจัดการให้คนประพฤติปฏิบัติ หรือให้กิจการดำเนินไปตามด้วยบทกฎหมาย เมื่อคนตั้งอยู่ในวินัยโดยปฏิบัติตามสิกขาบทก็เป็นผู้มีศีล ศีลจึงเป็นคุณสมบัติของคน เป็น

^{๕๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๖๔/๕๖.

^{๕๗} สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **วินัยมุข เล่ม ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙-๑๐.

สภาพการฝึกฝนพัฒนาที่อยู่ในตัวคน^{๕๘} บัญญัติสิกขาบทเพื่อประโยชน์ หรือวัตถุประสงค์ที่เสมอกัน ๑๐ประการ^{๕๙} ย่อได้เป็น ๕ หมวด คือ

๑. เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม

๑.๑ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ คือเพื่อความดีงามของสถาบันสงฆ์ทั้งหมดโดยส่วนรวม ที่มีความเรียบร้อยอยู่กันด้วยดีด้วยการตั้งวินัยขึ้นมาบนฐานแห่งความยอมรับร่วมกัน

๑.๒ เพื่อความสำคัญแห่งสงฆ์ไม่ใช่เฉพาะแต่อยู่เรียบร้อยดีต้องอยู่สุขสบายส่วนรวม

๒. เพื่อประโยชน์แก่ตัวบุคคล

๒.๑ เพื่อกำราบคนหน้าด่าน

๒.๒ เพื่อความอยู่ผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก

๓. เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์ คือคำนึงถึงผลดีและผลร้ายที่จะเกิดกับชีวิตของมนุษย์เช่นเรื่องความดี ความชั่ว เป็นต้น โดยมุ่งที่จะสร้างสภาพแวดล้อมต่อชีวิตที่ดีงาม

๓.๑ เพื่อปกป้องอภิสวะอันจะบังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

๓.๒ เพื่อปกป้องอภิสวะอันจะบังเกิดขึ้นในอนาคต

๔. เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นสังคมใหญ่ คือ เพื่อผลดีแก่จิตใจของประชาชน ทำให้คนมีจิตใจผ่องใสด้วยอาศัยความดีงามของพระสงฆ์เป็นสื่อ

๔.๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

๔.๒ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

๕. เพื่อประโยชน์แก่ตัวพระศาสนา

๕.๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระธรรมวินัย

๕.๒ เพื่อถือตามพระธรรมวินัย นั่นก็คือเพื่อช่วยค้ำจุนให้ระเบียบแบบแผนและระบบต่างๆ เกิดมีผลในการปฏิบัติตามหลักการอย่างหนักแน่นมั่นคงเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า พระพุทธเจ้าวางกรอบพระธรรมวินัยเพื่อเป็นแบบแผนข้อวัตรปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะและทรงป้องกันภัยอันตราย อสัทธิธรรม ที่จักเกิดขึ้นกับพุทธศาสนา พระธรรมวินัยเป็นกรอบและแนวการปฏิบัติดำรงตนให้อยู่ในขอบเขตอันเหมาะสมในสมณภาวะ เพื่อความผาสุกและความเรียบร้อยในหมู่คณะ อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์นั่นเอง และการบัญญัติพระธรรมวินัยหรือข้อสิกขาบทแต่ละข้อนั้นล้วนมีเหตุผลแห่งการบัญญัติทั้งนั้นไม่ว่าสิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ ก็ตามโดยการยอมรับแห่งคณะสงฆ์เป็นเสียงข้างมาก พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยโดยผ่านมติการยอมรับจากคณะสงฆ์ร่วมกัน โดยกำหนดกฎเกณฑ์ในการถือปฏิบัติ คือ ภิกษุถือข้อวัตรศีลสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ ภิกษุณีถือข้อวัตรสิกขาบท ๓๑๑ ข้อ สามเณรถือข้อวัตรสิกขาบท ๑๐ ข้อ ซีพราหมณ์ถือข้อวัตรสิกขาบท ๘ ข้อ และอุบาสก-อุบาสิกาถือข้อวัตรสิกขาบท ๕ ข้อ พระภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาทุกคนเป็นหนึ่งในองค์กรของพระพุทธศาสนา เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วย่อมจะมีแนวทางการปฏิบัติการศึกษาเหมือนกัน และการศึกษาในพระพุทธศาสนาถือเป็นบรรทัดฐานการรองรับพระธรรมวินัย

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *นิติศาสตร์แนวพุทธ*, หน้า ๖๑.

^{๕๙} วิ.ม. (ไทย) ๓๙/๒๗-๒๙.

๒.๓.๒. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยหลังพุทธกาล

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วทำให้เหล่าพระภิกษุที่เป็นพระเสขะบุคคลต่างก็พากันเศร้าโศก พิโรธรำพันถึงพระพุทธรูปเจ้า ในช่วงที่ประชุมเพลิงพระพุทธรูปครั้งนั้น ได้มีภิกษุผู้เฒ่ารูปหนึ่งชื่อสุภัททะ ได้กล่าวจوابจ้วงว่าไม่ควรเศร้าโศก แต่ควรจะได้ใจที่พระพุทธรูปองค์เสด็จปรินิพพานเสียได้ เพราะทรงพระชนม์อยู่ก็จะคอยติดตึงติดต้อยอยู่เสมอจะทำจะพูดจะคิดอะไรก็ไม่ได้ เป็นอิสระ^{๖๐} เมื่อพระมหากัสสปะได้ยินถ้อยคำ อย่างนั้นมีความรู้สึกเป็นห่วงต่อภิกษุพุทธศาสนายังนักจึงปรารภขอมติต่อที่ท่ามกลางสงฆ์ว่าควรทำสังคายนาพระธรรมวินัยภายหน้าสภาวะมิใช่ธรรมจะรุ่งเรือง ธรรมจะเสื่อมถอย สภาวะมิใช่วินัยจะรุ่งเรือง วินัยจะเสื่อมถอย ภายหน้าธรรมวาทีบุคคลจะมีกำลัง ธรรมวาทีบุคคลจะเสื่อมกำลัง อวินยวาทีบุคคลจะมีกำลัง วินยวาทีบุคคลจะเสื่อมกำลังลง^{๖๑} เพราะมองนัยที่พระองค์มิได้มอบอำนาจแห่งการปกครองให้แก่ใครเลย ดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูกรอานนท์ ธรรมวินัยใดที่เราแสดงบัญญัติไว้แก่พวกเธอ ธรรมวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลายเมื่อเราสิ้นไป”^{๖๒} ครั้นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเนื่องจากวันหนึ่งทรงทอดพระเนตรสามเณรรูปหนึ่งนามว่า นิโครธ ซึ่งมีกิริยาเยือกเย็นเคร่งครัดน่าเลื่อมใส มีพระราชศรัทธาจึงได้อาราธนานิมนต์เข้าไปในพระราชมณฑลที่นครนิโครธสามเณรได้แสดงธรรมโปรดพระเจ้าอโศกมหาราชให้ตั้งอยู่ในพระพุทธศาสนา ละเลิกอุปนิสัยอันดูร้ายเสียสิ้น และได้โปรดให้สร้างพระเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ และสร้างพระพุทธรูปวิหารทั่วไปในชมพูทวีปนอกจากนี้พระเจ้าอโศกได้เป็นประธานฝ่ายคฤหัสถ์ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ คือ ได้มีพวกเดียรถีย์นักบวชนอกศาสนาได้บวชเข้ามาเป็นภิกษุ เพื่อปรารภนาลาภสักการะ เป็นเหตุให้สงฆ์ฝ่ายธรรมวาทีทั้งหลายรังเกียจ มิอาจทำอุโบสถสังฆกรรมกันเป็นเวลานานถึง ๗ ปีพระเจ้าอโศกมหาราชดำรัสให้อำมาตย์คนหนึ่งไประงับอิทธิฤทธิ์เรื่องนี้ ณ อโศการามและขอให้สงฆ์ทำสังฆกรรมกัน อำมาตย์นั้นได้เข้าไปแสดงพระราชประสงค์ของพระเจ้าอโศกมหาราชนั้นแก่สงฆ์ฟัง พระภิกษุรูปใด ขัดขืนก็ถูกอำมาตย์ประหารชีวิตเสีย ๒-๓ รูป ซึ่งล้วนเป็นสงฆ์ฝ่ายธรรมวาทีทั้งสิ้น

เมื่อพระเจ้าอโศกทรงทราบการกระทำอันเกินคำสั่งเช่นนั้นก็ทรงร้อนพระองค์จึงได้เสด็จมาถามภิกษุทั้งหลาย บาบที่ประหารพระจะตกแก่ผู้ใช้หรือผู้ฆ่า ปรากฏว่าสงฆ์ทั้งหลายมีอากวีสีขนาให้เป็นที่แจ่มกระจ่างได้ และสงฆ์ทั้งหลายนั้นก็ได้ทูลแนะนำให้ไปอาราธนานิมนต์พระโมคคัลลิตุตรติสสเถระมาวิสีขนา จึงได้รับคำตอบว่า การที่อำมาตย์ได้ตัดศีรษะของพระภิกษุนั้น จะเป็นบาบได้ก็ต่อเมื่อพระองค์ทรงมีเจตนาที่ฆ่าเท่านั้น ทำให้พระเจ้าอโศกมหาราชพอพระทัยมากฝ่าย พระอลัชชีผู้ปลอมบวชในพระพุทธศาสนานั้น ก็ยังพยายามที่จะประกอบมิฉฉาชีพออยู่ต่อไป พระเหล่านั้นได้มีเมฆาหลงไหลในลาภสักการะไม่พอใจในการปฏิบัติธรรมอาศัยผ้าเหลืองเลี้ยงชีวิต ประพฤติผิดพระธรรมวินัย ไม่สังวรระวังในศีลวัตร เทียบวอดอ้างคุณสมบัติโดยอาการต่างๆ เพื่อหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อเพื่อหาลาภสักการะเข้าตัวเพราะเหตุนี้จึงทำให้ พระสัทธรรมอันบริสุทธิ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องพลอยต่างพร้อยไปด้วย ความอลเวงได้เกิดขึ้นในวงการของพระพุทธศาสนาทั่วไป ลาภสักการะมีอำนาจเหนืออุดมคติของผู้เห็นแก่ได้ แม้กระทั่งผู้ทรงเพศเป็นภิกษุหม่มผ้าเหลืองก็ยังคงอยู่ได้

^{๖๐}วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๗๗/๓๓๖.

^{๖๑}วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๗๗/๓๓๖.

^{๖๒}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

อำนาจของมัน ที่จริงผู้มีลาภคือผู้มีบุญ แต่ผู้มีมัวเมาในลาภคือผู้สั่งสมบาป การที่พระได้ของมาก ๆ จากประชาชนที่เขาบริจาคด้วยศรัทธานั้นนับว่าเป็นการดีไม่มีผิด แต่การที่พระสั่งสมของมัวเมาในลาภหลงใหลในเกียรติ เหนอเหิมและเพลิดเพลินในโลกียวัตถุ จนลืมหน้าที่ของตนนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด พระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระ ได้ถวายพระเทศนาแด่พระเจ้าอโศกมหาราช จนพระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีความเลื่อมใสและซาบซึ้งในหลักธรรมอันบริสุทธิ์ของพระพุทธองค์ ได้ประทับอยู่ที่อุทยานนั้นเป็นเวลา ๗ วัน ในวันที่ ๗ พระองค์ได้ประกาศบอกนัดให้พระภิกษุที่อยู่ในชมพูทวีปโดยทั่วกันทั้งสิ้นให้มาประชุมที่โอศุการามภายใน ๗ วัน พระองค์ประทับนั่งภายในม่านกับท่านพระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระ ได้ตรัสสั่งให้ภิกษุผู้สังกัดในนิกายนั้นๆ นั่งรวมกันเป็นนิกายๆ แล้วตรัสถามให้พระเหล่านั้นอธิบายคำสอนของพระพุทธองค์ ซึ่งพระเหล่านั้นได้อธิบายผิดไปตามลัทธิของตนๆ พระเจ้าอโศกมหาราชจึงได้ตรัสสั่งให้กำจัดพระอลัชชีเหล่านั้นทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนมากถึงหมื่นรูป ครั้นกำจัดพระภิกษุพวกอลัชชีให้หมดไปจากพระพุทธศาสนาแล้ว พระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระ จึงได้จัดให้มีการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ขึ้นที่โอศุการาม เมืองปาฏลิบุตรโดยได้รับพระราชูปถัมภ์จากพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์ในการทำ สังคายนาครั้งนี้แล้ว พระองค์ก็ได้นำ หลักธรรมคำ สั่งสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปกครองประเทศ และยังสนพระทัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางแพร่ไปยัจนานาประเทศ โดยพระองค์ได้จัดส่งสมณทูตไปประกาศพระพุทธศาสนาไปแคว้นและประเทศต่างๆ รวมทั้งหมด ๘ สาย โดยสมณทูตสายที่ ๘ ในบรรดาสมณทูตทั้งหมดนั้น ได้แก่ พระโสณะและพระอุตตรเถระ ได้นำพระพุทธศาสนามาประดิษฐานในอาณาจักรสุวรรณภูมิ ดังปรากฏในจดหมายเหตุของจีนว่า “ทวาราวดี” ซึ่งสันนิษฐานว่า ได้แก่ จังหวัดนครปฐม โดยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ เช่น “พระปฐมเจดีย์ ศิลารูปพระธรรมจักร เป็นต้น เป็นประจักษ์พยานอยู่

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. ๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕)

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. ๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕) มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้เสนอแนวคิดตามทัศนะของแต่ละท่านจำแนกตามภารกิจทั้ง ๖ ด้าน ดังนี้

๑. การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามมีนักวิชาการหลากหลายท่านได้เสนอแนวคิดตามทัศนะของแต่ละท่านไว้ ดังนี้

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) ได้กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๖๓}

^{๖๓}พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, หน้า ๕๒-๕๓.

สรุปได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

๒. การศาสนศึกษา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศาสนศึกษา มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้เสนอแนวคิดตามทัศนะของแต่ละท่านไว้ ดังนี้

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไว้ว่า ในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์นั้น ได้เกิดความคิดเห็นขัดแย้งกัน ระหว่างพระเถระผู้รับผิดชอบการบริหารงานคณะสงฆ์กับพระนักศึกษารุ่นใหม่ โดยพระเถระผู้บริหารคณะสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีทัศนะกับของเก่า เห็นว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นระบบการศึกษาอย่างที่ถูกต้องชอบธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร และควรรักษาไว้ให้คงที่อยู่อย่างเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะ เป็นโครงสร้างระบบหรือหลักสูตรและแบบเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งถือว่าเป็นความเสื่อม และเห็นว่าภิกษุสามเณรไม่ควรเล่าเรียนวิชาการสมัยใหม่ เพราะจะทำให้ลาสิกขาจำนวนมาก แต่ฝ่ายพระนักศึกษารุ่นใหม่เห็นว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมควรรักษาไว้เพียงเนื้อหาสาระคือพระธรรมวินัย แต่ควรมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในด้านระบบ หลักสูตร แบบเรียน และวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามกาลสมัย และควรมีการศึกษาวิชาการสมัยใหม่บางอย่างด้วย เพื่อช่วยเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจให้ได้ผลยิ่งขึ้น ส่วนการลาสิกขานั้นเป็นปรากฏการณ์ตามปกติของประเพณีการบวช^{๖๔}

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำ ได้คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสกอุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนาอีกประการหนึ่งก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้อาจทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๖๕}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนและหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหาหนัก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียนและอุปสรรคอื่น ๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า

^{๖๔} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วิชาการพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔), หน้า ๖-๗.

^{๖๕} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ คือ ๑.พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ ๒.พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์และ ๓.ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัย

๓. การศึกษาสงเคราะห์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์ มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้เสนอแนวคิดตามที่ศนะของแต่ละท่านไว้ ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๖๖}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง ๔ ประเภท คือ ๑)โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ๒)ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓)ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

^{๖๖}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๘-๔๙.

๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติ บ้านเมืองโดยแท้

๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พุทธศาสนา มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้เสนอแนวคิดตามที่ศนะของแต่ละท่านไว้ ดังนี้

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ) ได้กำหนดหน้าที่หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

๑. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง^{๖๗}

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตญาณ) กล่าวถึงการเผยแผ่ธรรมะนั้นท่านมองเป็น ๒ ประเด็น คือ ศาสน์ที่ต้องศึกษาคือปริยัติ ศิลป์คือปฏิบัติ เส้นทางจากปริยัติสู่ปฏิบัติ นั้น ทั้งสองฝ่ายจะต้องผ่านขั้นตอนที่เรียกว่าพหุสูตร คือ

๑. สุตตะ มีการศึกษาทางประสาทสัมผัสในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะทางพุทธศาสนา
๒. ธตตะ สามารถทรงจำเรื่องที่คนได้ผ่านพบมาทางประสาทสัมผัส
๓. วจสตะ ปริจิตตะ สามารถท่องเรื่องบางเรื่องได้ โดยเฉพาะที่เป็นวิชาหลัก
๔. มนสานุเพกขิตตะ นำเรื่องมาคิด ให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเองเสียก่อนและต้องอิงหลักวิชา ไม่ใช่เข้าใจเอาเอง ดดยขาดหลักฐานสำหรับอ้างอิง

๕. ทิฏฐิยาสุปฏิวิทธา เข้าใจเรื่องเหล่านั้น คือสามารถขบเจาะเรื่องเหล่านั้นด้วยความคิดเห็นของตน สามารถที่จะหาอุปมา ซึ่งผู้ฟังอาจเข้าใจได้มาเปรียบเทียบเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจดียิ่งขึ้น การพูดของคนเราเป็นศิลป์ขึ้นมาได้ต้องเข้าใจในเรื่องที่จะพูดโดยไม่มี ความสงสัยในเรื่องเหล่านั้น^{๖๘}

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ ได้จำแนกกลยุทธ์ในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ไว้ดังนี้^{๖๙}

๑. การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีนี้พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ
๒. ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนและผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูด เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการที่น่าสนใจ
๓. อภิปรายธรรม คือ การชี้แจง หรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ

^{๖๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ), **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘-๑๕๕.

^{๖๘} พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตญาณ), **ศาสนทายาทคุณภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : พรศิวการพิมพ์ , ๒๕๔๓), หน้า ๓๒ - ๓๕.

^{๖๙} บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๓.

๔. สันทนาธรรม คือ การพูดจาหรือในหลักธรรม เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง

๕. การสอนสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์

๖. การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะ การใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่ไม่มีเวลาจะได้ศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พุทธศาสนา เป็นหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการจักต้องกระทำ โดยการจัดการเทศนาอบรม สั่งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

๕. การสาธารณูปการ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณูปการ มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้เสนอแนวคิดตามทัศนะของแต่ละท่านไว้ ดังนี้

พระราชรัตนมุนี (ชยวัฒน์ ปณฺณาสิริ) ได้กล่าวเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ

๑. การบูรณะและพัฒนาวัด
๒. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด^{๗๐}

นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่า การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาส หรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสงบสุข (สัปปายะ) ๔ อย่าง คือ

๓.๑ อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบาย คือ ทำให้วัดเป็นอาราม เป็นที่ร่มรื่น รื่นรมย์ เป็นรมณีสถานเจริญตา สบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นส่วนกลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

๓.๒ อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตาตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๓.๓ บุคคลสัปปายะ บุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาและเด็กวัด

๓.๔ ธรรมสัปปายะ ธรรมที่เป็นสบายจุดมุ่งหมายหลักของวัดคือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

สรุปได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานประดับห้องถื่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการและเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกกลามใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุหากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะ

^{๗๐} พระราชรัตนมุนี (ชยวัฒน์ ปณฺณาสิริ), การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๙-๑๒.

สงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น

๖. การสาธารณสงเคราะห์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสงเคราะห์ มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้เสนอแนวคิดตามทัศนะของแต่ละท่านไว้ ดังนี้

กรมการศาสนา ได้สรุปว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณร ภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๗๑}

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักร้อนงานนี้มี อ.บ.ต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่านิ่งดูดาย^{๗๒}

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจนี้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่างๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดที่จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้^{๗๓}

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่หน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานทีซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

^{๗๑} กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๗.

^{๗๒} พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), **สารภาค ๑๕**, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^{๗๓} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), **การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด**, หน้า ๑๔.

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์มี ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งผู้ศึกษาจะศึกษาเฉพาะด้านการปกครองเพียงด้านเดียว ซึ่งมีนักวิชาการหลากหลายแสดงทัศนะไว้ ดังนี้

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) ได้กล่าวว่า การบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง และการประกาศของมหาเถรสมาคม^{๗๔}

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) ได้กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๗๕}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับ บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวังถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ ดังนี้^{๗๖}

๑. รัฐและมหาเถรสมาคม ควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

๒. สถาบันผลิตพระสังฆาธิการ ควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

๓. วัด ควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

๔. มหาเถรสมาคม ควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

๕. พระสงฆ์ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

^{๗๔}พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๐.

^{๗๕}พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, หน้า ๕๒-๕๓.

^{๗๖}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย, พ.ศ. ๒๕๔๓, (อัสสัมชัญ).

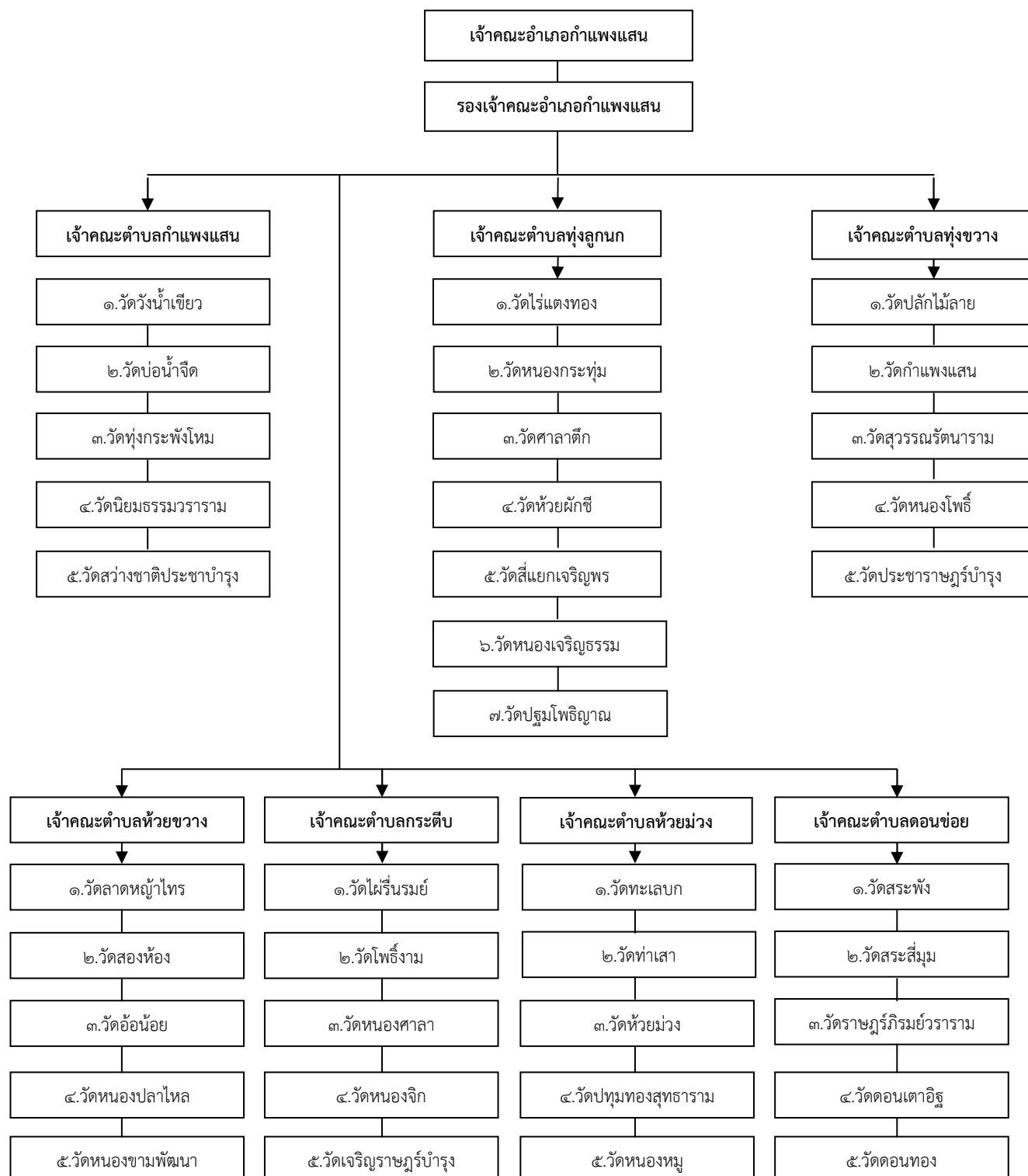
๖. ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับ ควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพ และเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์

สรุปได้ว่า บทบาทภารกิจในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์เป็นต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องการทำอย่างต่อเนื่อง

๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

การปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีวัดที่สังกัดมหานิกาย จำนวน ๓๗ วัด โดยแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบลเป็น ๗ เขตการปกครอง ดังนี้

โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

แผนภูมิที่ ๒.๑ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน

จากแผนภูมิที่ ๒.๑ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งเขตการปกครองเป็นลำดับดังนี้

๑.เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน ซึ่งมีพระครูอาทรภักทรกิจ (ชุกทโก) เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะปกครองอำเภอกำแพงแสน มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๗ ตำบลคือ

- ๑.๑ ตำบลกำแพงแสน
- ๑.๒ ตำบลทุ่งลูกนก
- ๑.๓ ตำบลทุ่งขวาง
- ๑.๔ ตำบลห้วยขวาง
- ๑.๕ ตำบลกระต๊อบ
- ๑.๖ ตำบลห้วยม่วง
- ๑.๗ ตำบลดอนข่อย

๒.รองเจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน ซึ่งมีพระครูอมรบุญญารักษ์ (นาถโกโร) เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำจืด ตำบลกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ช่วยเจ้าคณะอำเภอกำแพงแสนปกครอง

๓. เจ้าคณะตำบลกำแพงแสน ซึ่งมีพระครูโกศลธรรมรัตน์ เจ้าอาวาสวัดวังน้ำเขียว ตำบลกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลกำแพงแสน มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๕ วัดคือ

- ๓.๑ วัดวังน้ำเขียว
- ๓.๒ วัดบ่อน้ำจืด
- ๓.๓ วัดทุ่งกระพังโหม
- ๓.๔ วัดนิยมธรรมวราราม
- ๓.๕ วัดสว่างชาติประชาบารุง

๔.เจ้าคณะตำบลทุ่งลูกนก ซึ่งมีพระครูปฐมจินดากร (จิตตกาโร) เจ้าอาวาสวัดไร่แตงทอง ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลทุ่งลูกนก มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๗ วัดคือ

- ๔.๑ วัดไร่แตงทอง
- ๔.๒ วัดหนองกระทุ่ม
- ๔.๓ วัดศาลาตึก
- ๔.๔ วัดห้วยผักชี
- ๔.๕ วัดสี่แยกเจริญพร
- ๔.๖ วัดหนองเจริญธรรม
- ๔.๗ วัดปฐมโพธิญาณ

๕.เจ้าคณะตำบลทุ่งขวาง ซึ่งมีพระครูสุธรรมนาถ เจ้าอาวาสวัดปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลทุ่งขวาง มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๕ วัดคือ

- ๕.๑ วัดปลักไม้ลาย
- ๕.๒ วัดกำแพงแสน
- ๕.๓ วัดสุวรรณรัตนาราม
- ๕.๔ วัดหนองโพธิ์
- ๕.๕ วัดประชาราษฎร์บำรุง

๖.เจ้าคณะตำบลห้วยขวาง ซึ่งมีพระครูพินิตสุตาคม (สุตาคโม) เจ้าอาวาสวัดลาดหญ้าไทร ตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลห้วยขวาง มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๕ วัดคือ

- ๖.๑ วัดลาดหญ้าไทร
- ๖.๒ วัดสองห้อง
- ๖.๓ วัดอ้อน้อย
- ๖.๔ วัดหนองปลาไหล
- ๖.๕ วัดหนองขามพัฒนา

๗.เจ้าคณะตำบลกระต๊อบ ซึ่งมีพระครูวิมลชัยสิทธิ์ (ชยธมโม) เจ้าอาวาสวัดไผ่ร่มรมย์ ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลกระต๊อบ มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๕ วัดคือ

- ๗.๑ วัดไผ่ร่มรมย์
- ๗.๒ วัดโพธิ์งาม
- ๗.๓ วัดหนองศาลา
- ๗.๔ วัดหนองจิก
- ๗.๕ วัดเจริญราษฎร์บำรุง

๘.เจ้าคณะตำบลห้วยม่วง ซึ่งมีพระครูสุมนสุนทรกิจ เจ้าอาวาสวัดทะเลบก ตำบลห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลห้วยม่วง มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๕ วัดคือ

- ๘.๑ วัดทะเลบก
- ๘.๒ วัดท่าเสา
- ๘.๓ วัดห้วยม่วง
- ๘.๔ วัดปทุมทองสุทธาราม
- ๘.๕ วัดหนองหมู

๙.เจ้าคณะตำบลดอนข่อย ซึ่งมีพระครูโพธิโรจนภัทรคุณ เจ้าอาวาสวัดสระพัง ตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลดอนข่อย มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแล ๕ วัดคือ

- ๙.๑ วัดสระพัง
- ๙.๒ วัดสระสี่มุม
- ๙.๓ วัดราษฎร์ภิรมย์าราม
- ๙.๔ วัดดอนเตาอิฐ
- ๙.๕ วัดดอนทอง

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” นี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาวินิจฉัยและดำเนินการจัดทำไว้หลายท่าน อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเสนอ ดังนี้

พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสาธุบุรุษเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” พบว่า ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านมีวิธีเผยแผ่ในลักษณะให้คำแนะนำปรึกษา สนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรม เมื่อได้ฟังจากพระบรมศาสดาแล้วนำไปถ่ายทอดแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรม อันลึกซึ้งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้าทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสแล้วหันมานับถือ พระพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลาย มีบางส่วนเท่านั้นที่มีได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิเดิมอย่างแรงกล้า ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้หันถือในตัวท่านอยู่ก็มีซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่าง ๆ นับเป็นตัวอย่างการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรพลโย ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับ

^{๗๗} พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร, “บทบาทของพระสาธุบุรุษเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

มากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัด แต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^{๗๘}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๗๙}

พระมหาภุชญา นันทเพชร ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ประการแรกเพื่อศึกษาทัศนคติของพระสงฆ์ของพระสงฆ์ผู้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาสังคม ประการที่สองเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อทัศนคติของพระสงฆ์ที่รับศึกษาในระดับปริญญาตรี ประการที่สาม เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ ของพระสงฆ์ในการศึกษาในระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ จากกลุ่มพระสงฆ์ที่เรียนบาลีเปรียญธรรมเก้าประโยคในโรงเรียนปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร และพระนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ ของมหาลัษณสงฆ์ ๒ แห่งในกรุงเทพมหานคร คือ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ จำนวนตัวอย่าง ๑๘๕ ตัวอย่างและนำข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่า F-test จากผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกในมหามกุฏราชวิทยาลัยต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือพระสงฆ์ที่เรียนเอกสังคัมภีระ มีทัศนคติเห็นด้วยกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม สูงกว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกศาสนาปรัชญาและวิชาเอกบาลี-สันสกฤตและมีแนวโน้มว่าปัจจัยอื่นๆ เช่น พรรษา สถาบันการศึกษา จำนวนครั้งในการติดตามสื่อโทรทัศน์จะส่งผลให้พระสงฆ์มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมบางด้านแตกต่างกันด้วย^{๘๐}

พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” พบว่า ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้ คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธรเจ้า แล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ ต่างๆ เช่น การบรรยาย การ

^{๗๘} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ชีรปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๗๙} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘).

^{๘๐} พระมหาภุชญา นันทเพชร, ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๔๐).

อธิบายขยายข้อความ เปรียบเทียบและถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือ พระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้หันมา นับถือพระรัตนตรัย เพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๘๑}

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคมและบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติของพระธรรมวิสุทธิมงคลผลจากการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกร แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุติ ยึดถืออุดมคติ เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงามตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติตามมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนา การศึกษา สาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๘๒}

พินิจ ลาภานานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท” โดยศึกษาวิเคราะห์พระสงฆ์พัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชนบทคือการที่พระสงฆ์พัฒนาได้พบเห็นสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของชาวบ้านจึงต้องการเข้ามาแก้ไขปัญหาให้แก่ชาวบ้าน จากการศึกษาวិเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรมสังฆพัฒนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยจำแนกได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ

๑. บทบาทผู้สงเคราะห์พัฒนา คือบทบาทที่พระสงฆ์พัฒนาดำเนินกิจกรรมต่างๆโดยที่ท่านเอง เป็นผู้จัดหาทรัพยากรและบริหารโครงการต่างๆ ด้วยตัวท่านเอง ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการต่างๆ

๒. บทบาทผู้นำการพัฒนา เป็นบทบาทที่พระสงฆ์เป็นผู้นำชาวบ้านเข้ามาทำกิจกรรมสังฆพัฒนาชนบทต่างๆ โดยพระสงฆ์จะเป็นผู้คิดค้นโครงการ หรือติดต่อโครงการพัฒนาต่างๆมาดำเนินการ จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านร่วมปรึกษาหารือบ้าง จากการศึกษา พบว่า พระสงฆ์พัฒนาที่มีบทบาทเช่นนี้มีอยู่มากที่สุด

^{๘๑} พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม, “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

^{๘๒} พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ, บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

๓. บทบาทผู้ประสานงาน โดยกิจกรรมและโครงการสังฆพัฒนาต่างๆ มักจะเป็นการดำเนินการโดยพยายามชักนำความร่วมมือ และสนับสนุนจากหลายฝ่ายและพยายามร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการชักจูงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง

๔. บทบาทที่เป็นที่เล็งสนับสนุนการพัฒนาในหมู่บ้าน โดยมีชาวบ้านเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองอย่างสำคัญ พระสงฆ์พัฒนามีบทบาทเป็นเพียงที่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาและประสานงานการสนับสนุนจากภายนอกตามที่ชาวบ้านเห็นชอบร่วมกัน บทบาทแบบนี้ที่ว่านี้เป็นแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักการพึ่งตนเอง เพราะชาวบ้านจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทั้งในการตัดสินใจคัดเลือกโครงการ การปฏิบัติงาน และติดตามรับผิดชอบในผลที่จะเกิดขึ้น^{๘๓}

นวรรตน์ สุวรรณผ่อง ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสังคมสงเคราะห์จิตเวช” โดยพิจารณาบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจ บทบาทในการรณรงค์ให้วัดอุ้มคนอ่อนเป็นเรื่องเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจ บทบาทในการสอนวิปัสสนากรรมฐานเพื่อความสงบสุขทางด้านจิตใจ บทบาทในการให้อยู่ที่อยู่อาศัยแก่คนที่ไร้ที่พึ่งและผู้เจ็บป่วยและบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมและการพัฒนาทางด้านจิตใจ ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจและด้านการส่งเสริมจริยธรรมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นส่วนใหญ่ บทบาทด้านอื่นนั้นมีน้อย สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์มากที่สุดในการช่วยเหลือประชาชนก็คือการขาดแคลนทุนทรัพย์ นอกจากนี้ ยังพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่ามีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ว่าจะอยู่ในระดับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนก็ตาม^{๘๔}

สรุปได้ว่า บทบาทเป็นสิ่งสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เพราะถ้าพระสงฆ์รู้ว่าตัวเองมีบทบาทอะไรที่สำคัญในการเผยแผ่แล้ว ก็จะสามารถสื่อสารออกมาได้เป็นอย่างดี และสามารถทำให้ผู้อื่นเข้าใจและอยากเรียนรู้ส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนโดยทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ คือสามารถสื่อสารอธิบายให้ประชาชนเข้าใจในแก่นแห่งพระพุทธศาสนา

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ พบว่า มีผู้ทำการวิจัยไว้ดังนี้

ชาญณรงค์ หินเกิด ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ๑.พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ใช้วัดของตนเองเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ปกครองวัดด้วยความเรียบร้อย ปกครองวัดด้วยความเรียบร้อย เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามบทบาทหน้าที่ด้วยดี เสมอมา ปรับปรุงสถานที่และบริเวณวัดให้

^{๘๓}พินิจ ลาภธนานนท์, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท, โครงการหนังสือเล่มสถาบันวิจัยสังคม”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๒๙).

^{๘๔}นวรรตน์ สุวรรณผ่อง, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔).

สะอาดและร่มรื่น รวมทั้งให้สาธารณสงเคราะห์ได้ ตามฐานานุกรม ๒. การพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคามทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการประสบปัญหาสำคัญ ได้แก่ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ห้องสมุดและหนังสือประกอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาเหล่านี้พระสังฆาธิการได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคสมทบและชุมชนช่วยแก้ปัญหา ทำให้การพัฒนาวัดดำเนินมาไต่ระดับหนึ่ง^{๔๕}

พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักรและอาณาจักร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมตลอดถึงการพัฒนาศาสนา การศึกษาและอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ, พรรษา, การศึกษาสามัญ, การศึกษาทางธรรมและตำแหน่งที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑^{๔๖}

พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ ฤทธิเดช สุมะโร ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๔๗}

^{๔๕} ชาญณรงค์ หินเกิด, “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม” **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาไทยคดีศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

^{๔๖} พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๔๗} พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ ฤทธิเดช สุมะโร, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พระธวัชชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พระภิกษุสามเณร และประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร และประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และ การศึกษาสายสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชน แตกต่างกัน มีความคิดเห็น ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๘๘}

พระครูพิศาลถิรธรรม (สมพร ปญญาวิโร) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง,ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ ด้านการสาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแพร่ และการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๘๙}

พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญญาโร) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษาและวุฒิ การศึกษาทางเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการ

^{๘๘} พระธวัชชัย จารุธมฺโม (ศรีสุข), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๘๙} พระครูพิศาลถิรธรรม (สมพร ปญญาวิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนตัวแปรทางด้านวุฒิการศึกษาทางสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรมนั้น ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้^{๙๐}

ภรศิษฐ์ ใจเสื่อ ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวัดของพระสังฆาธิการ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ โดยภาพรวม ๖ ด้าน คือ ด้านปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านสาธารณสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวัด ของพระสังฆาธิการ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์ จำแนกตามประเภทวัดเป็นวัดพระอารามหลวงและวัดราษฎร์ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๙๑}

พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์และกรรมการวัด ต่อการบริหารจัดการของ เจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์และกรรมการวัด มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์และกรรมการวัด ต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ในภาพรวม พระสงฆ์และกรรมการวัดมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันตามสถานภาพพระสงฆ์ด้านอายุพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม สถานภาพกรรมการวัด ด้าน อายุ และวุฒิการศึกษาสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๙๒}

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศึกษาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น มีทัศนะต่อการบริหารงานการศึกษาของศึกษาธิการอำเภออยู่ในระดับมาก โดยพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้า

^{๙๐} พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺญาโร), “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๙๑} ภรศิษฐ์ ใจเสื่อ, “สภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร), ๒๕๕๒.

^{๙๒} พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม), “การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

คณะอำเภอและสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีทัศนคติต่อการบริหารงานการศึกษาของศึกษาธิการอำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕^{๙๓}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นผู้เผยแผ่ศาสนา ทั้งเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ด้วยกันเองให้เกิดความสงบเรียบร้อย ทั้งสร้างสรรค์ให้องค์กรสงฆ์มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เมื่อองค์กรสงฆ์มีความน่าเชื่อถือการเข้าถึงประชาชน การทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึงรวมถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีความน่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใสตามไปด้วยยังประโยชน์แก่การดำรงพระพุทธศาสนาที่ยืนยาวถาวร

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้วิจัยไว้เป็นแนวทางดังนี้

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๕^{๙๔}

พระพลชัย ขุนทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาการบริหารงานคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว” จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยรวมและรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาการปกครองคณะสงฆ์เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ความเพียงพอของสื่อการเรียนการสอนด้านตำราเรียนและหนังสืออ่านประกอบ การสอบวัดผลเมื่อจบหลักสูตร และความตั้งใจ ความสนใจของครูผู้สอบอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ตามลำดับ^{๙๕}

^{๙๓}ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศึกษาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการ จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

^{๙๔}พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

^{๙๕}พระพลชัย ขุนทอง, “ศึกษาปัญหาการบริหารงานคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐).

พระครูวินัยธรรมชย สุวิชาโน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษา เปรียบเทียบธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางธรรมของพระสงฆ์ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๙๖}

พระมนูญ จารุณโณ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับมากในข้อมีการอบรมทำวัตรสวดมนต์ตามหลักพระธรรมวินัย ข้อจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนปฏิบัติธรรม ข้อมีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียง และข้อมีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนข้ออื่นๆ พระภิกษุและสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๙๗}

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ เพื่อความเป็นระเบียบและความมีประสิทธิภาพขององค์กรสงฆ์ และทำให้รู้ถึงหน้าที่ที่พระสงฆ์นั้นจะต้องกระทำหรือไม่กระทำ อันนำไปสู่ความเจริญในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็หน้าทีการงานขององค์กร รวมถึงประโยชน์ต่อสังคม

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

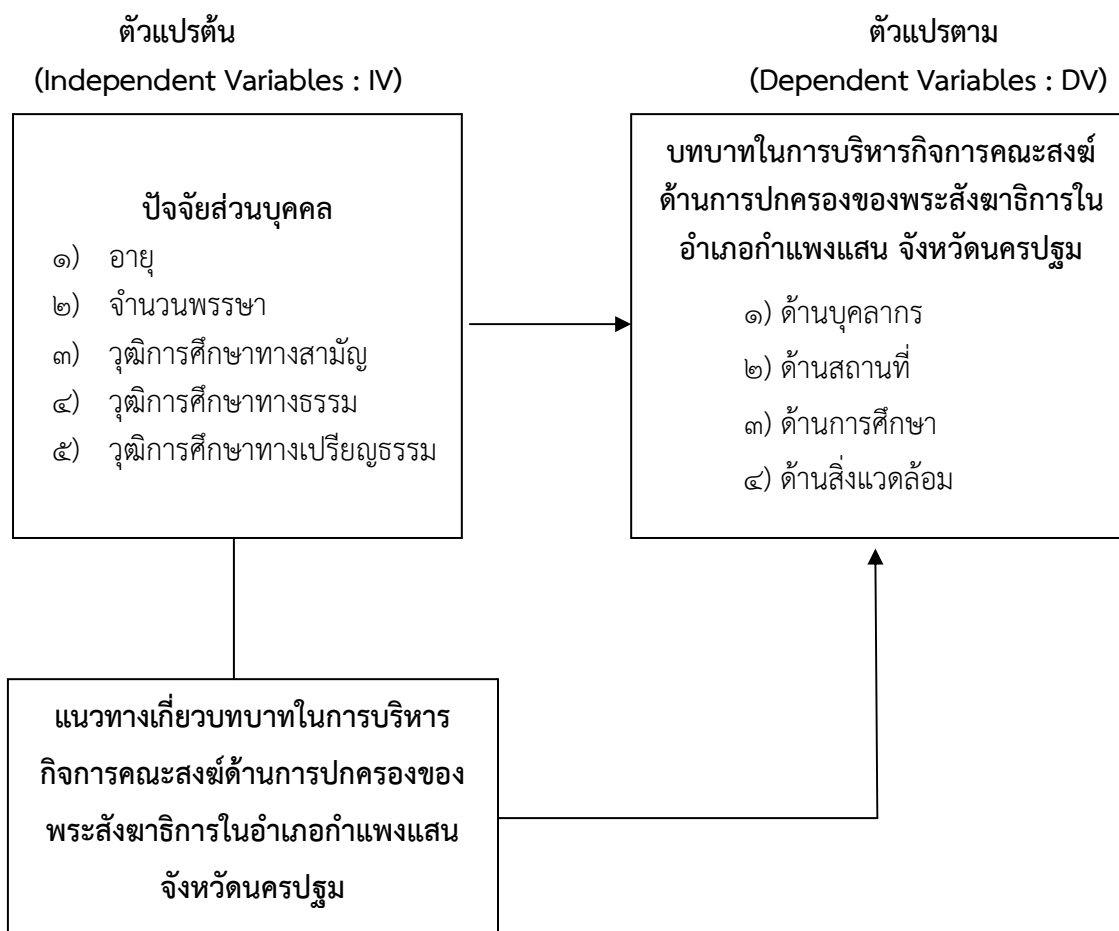
ในการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ จึงได้นำแนวคิดและทฤษฎีมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในรูปแบบของความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ, จำนวนพรรษา, วุฒิการศึกษาทางสามัญ, วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

^{๙๖} พระครูวินัยธรรมชย สุวิชาโน, “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๙๗} พระมนูญ จารุณโณ, “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ๔ ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านการศึกษา และด้านสิ่งแวดล้อม

แผนภูมิที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ

๑) เพื่อศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interview)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ก. เชิงปริมาณ

๑. ประชากร

พระสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตการปกครองของคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๗๐๒ รูป

๒. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ที่สุ่มจากประชากรโดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวน ๒๔๘ รูปและทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ ๑ ต่อไปนี้

อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	พระภิกษุสงฆ์	
	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
คณะสงฆ์ตำบลกำแพงแสน	๑๓๗	๔๘
คณะสงฆ์ตำบลทุ่งขวาง	๑๖๐	๕๗
คณะสงฆ์ตำบลห้วยขวาง	๑๐๐	๓๕
คณะสงฆ์ตำบลกระต๊อบ	๖๓	๒๒
คณะสงฆ์ตำบลทุ่งลูกนก	๘๗	๓๑
คณะสงฆ์ตำบลห้วยม่วง	๖๒	๒๒
คณะสงฆ์ตำบลดอนข่อย	๙๓	๓๓
รวม	๗๐๒	๒๔๘

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ข. ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยกำหนดเรื่องผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญต่อไปนี้ (Key formants) ซึ่งมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัยมีรายชื่อดังนี้

๑. พระครูอาทรภักทรกิจ, เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๒. พระครูพินิจสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม), เจ้าคณะตำบลห้วยขวาง เจ้าอาวาสวัดลาดหญ้า ไทร ตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๓. พระครูวิมลชัย (ชยธมโม), เจ้าคณะตำบลกระต๊อบ เจ้าอาวาสวัดไผ่เร็นรมย์ ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๔. พระครูโกศลธรรมรัตน์ (จิตตโกโร), เจ้าคณะตำบลกำแพงแสน เจ้าอาวาสวัดวังน้ำเขียว ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๕. พระอธิการวิศิษฐ์ วิสุทฺโธ, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรัตนาราม ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๖. พระอธิการเอกกฤษ อุษุจาโร, เจ้าอาวาสวัดนิยมนธรรมวาราม ตำบลทุ่งบัว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- ๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- ๔) สร้างเครื่องมือการวิจัย
- ๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- ๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- ๗) ปรับปรุงแก้ไข
- ๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งมี ๒ ลักษณะคือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

๑) แบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) หรือตรวจสอบรายการ โดยถามเกี่ยวกับ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านสถานที่ ๓) ด้านการศึกษา และ ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมาก
๓	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
๑	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาค้นคว้าเอกสาร เพื่อกำหนดประเด็นข้อคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย

(๒.๑) คำสัมภาษณ์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

(๒.๒) คำสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

(๒.๓) แนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๒) หาคความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

(๒.๑) พระครูปุริมาณูรัักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒.๒) พระมหาสม กลยาโณ, Ph.D อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒.๓) พระมหาโยตะ ปยุตโต อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการวัดไร่ขิง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒.๔) ผศ. ประสิทธิ์ ทองอ่อน อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการวัดไร่ขิง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒.๕) อาจารย์วันชัย สุขตาม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๓) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) แก่พระภิกษุสงฆ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป ได้แก่ วัดที่สังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอตอนตม จังหวัดนครปฐม เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .๙๒๖๖

๔) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

ก. เชิงปริมาณ

๑. นำแบบสอบถามจำนวน ๒๘๔ ชุด โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บคืน

๒. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากพระสงฆ์แต่ละวัดในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทั้งหมดโดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จำนวน ๒๘๔ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

ข. เชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interview) ซึ่งบันทึกการสัมภาษณ์โดยการจดบันทึกและบันทึกเทป

๓.๕ การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ก. แบบสอบถาม

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรที่มี ๒ ค่า และค่าเอฟ (F-test) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) สำหรับตัวแปรที่มี ๓ ค่าขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างหลายคู่ โดยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

๔) ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ข. แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technic)

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๔๘ ชุด มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

๔.๖ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=๒๔๘)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๑๑๒	๔๕.๑๖
๓๑ - ๔๐ ปี	๙๙	๓๙.๙๒
๔๑ ปีขึ้นไป	๓๗	๑๔.๙๒
รวม	๒๔๘	๑๐๐.๐๐
จำนวนพรรษา		
๑ - ๕ พรรษา	๖๓	๒๕.๔๐
๖ - ๑๐ พรรษา	๕๘	๒๓.๓๙
๑๑ - ๑๕ พรรษา	๕๙	๒๓.๗๙
๑๖ พรรษาขึ้นไป	๓๑	๑๒.๕๐
ไม่มีพรรษา	๓๗	๑๔.๙๒
รวม	๒๔๘	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๒๔	๕๐.๐๐
ปริญญาตรี	๙๕	๓๘.๓๑
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๙	๑๑.๖๙
รวม	๒๔๘	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาทางธรรม		
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๔๑	๑๖.๕๓
นักธรรมชั้นตรี	๑๑๔	๔๕.๙๗
นักธรรมชั้นโท	๕๓	๒๑.๓๗
นักธรรมชั้นเอก	๔๐	๑๖.๑๓
รวม	๒๔๘	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาทางปริญญาธรรม		
ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม	๑๔๖	๕๘.๘๗
ประโยค ๑ - ๒ - ป.ธ. ๓	๖๙	๒๗.๘๒
ป.ธ. ๔ - ๖	๒๗	๑๐.๘๙
ป.ธ. ๗ - ๙	๖	๒.๔๒
รวม	๒๔๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายละเอียดดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มีจำนวน ๑๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑๖ รองลงมา มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี มีจำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๙๒ และที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป มี ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙๒

จำนวนพรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนพรรษา ๑ - ๕ พรรษามีจำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๔๐ รองลงมา มีจำนวนพรรษา ๑๑ - ๑๕ พรรษา มีจำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๗๙ และ ๑๖ พรรษาขึ้นไป มีจำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐

วุฒิการศึกษาทางสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมา วุฒิปริญญาตรี มีจำนวน ๙๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๑ และที่มีวุฒิสสูงกว่าปริญญาตรี มีเพียงจำนวน ๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๙

วุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม นักรธรรมชั้นตรี มีจำนวน ๑๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๙๗ รองลงมา นักรธรรมชั้นโท มีจำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓๗ และนักรธรรมชั้นเอก มีเพียง ๔๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑๓

วุฒิการศึกษาทางปริญญาธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางปริญญาธรรมไม่มีวุฒิปริญญาธรรม มีจำนวน ๑๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๘๗ รองลงมา วุฒิประโยค ๑ - ๒ - ป.ธ. ๓ มีจำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘๒ และวุฒิป.ธ. ๗ - ๙ มีจำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒

๔.๒ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ผลการวิเคราะห์บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร สถานที่ และการศึกษารายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒- ๔.๕

ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม

(n=๒๔๘)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยรวม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. ด้านบุคลากร	๓.๗๘	๐.๕๐	มาก
๒. ด้านสถานที่	๓.๙๖	๐.๕๐	มาก
๓. ด้านการศึกษา	๓.๕๔	๐.๔๙	มาก
๔. ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๗๓	๐.๗๑	มาก
ภาพรวม	๓.๗๕	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๓ พบว่า บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมสูงสุดด้านสถานที่ ($\bar{X} = ๓.๙๖$) รองลงมาด้านบุคลากร ($\bar{X} = ๓.๗๘$) และน้อยที่สุดด้านการศึกษา ($\bar{X} = ๓.๕๔$)

ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านบุคลากร

(n = ๒๔๘)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการวัด และทำ รายงานการประชุมทุกครั้ง	๓.๕๗	๐.๗๙	มาก
๒. มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและ อบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติ อันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี	๓.๖๒	๐.๗๕	มาก
๓. มีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน และเป็นธรรม	๓.๙๙	๐.๗๓	มาก
๔. มีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตาม กฎระเบียบ/กิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ	๓.๙๕	๐.๘๘	มาก
๕. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและไวยาวัจกรภายในวัด	๓.๙๒	๐.๙๗	มาก
๖. มีการส่งเสริมให้พระสอนปริยัติธรรมได้เป็น ผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามแต่โอกาส	๓.๐๕	๐.๙๙	ปานกลาง
๗. มีการเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระ โอกาสต่างๆ ที่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดให้มีการ ประชุม	๓.๘๕	๐.๗๗	มาก
๘. มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนให้มี จิตสำนึกในด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และความเป็นสมณะ	๔.๒๒	๐.๖๙	มาก
ภาพรวม	๓.๗๘	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครอง
ของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๘$) เมื่อ
พิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการ
บริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนให้มีจิตสำนึกในด้าน
ข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและความเป็นสมณะ” ($\bar{X} = ๔.๒๒$) รองลงมาคือ “มีการดูแล
พระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม” ($\bar{X} = ๓.๙๙$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำ
ที่สุดคือ “มีการส่งเสริมให้พระสอนปริยัติธรรมได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามแต่โอกาส” ($\bar{X} =$
๓.๐๕)

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสถานที่

(n=๒๔๘)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัด นครปฐม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. มีการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	๔.๑๕	๐.๖๔	มาก
๒. มีการออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่ พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน	๔.๑๐	๐.๖๓	มาก
๓. การปกครองคณะสงฆ์ส่งเสริมด้านการสาธารณูปการ	๔.๑๐	๐.๖๔	มาก
๔. มีการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็น ระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง	๔.๐๗	๐.๖๗	มาก
๕. มีการจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับรายจ่ายให้ เป็นไปด้วยดีและโปร่งใส	๓.๙๕	๐.๖๗	มาก
๖. มีการบำรุงรักษากุฏิ วิหาร เจดีย์อย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๘	๐.๗๖	มาก
๗. มีการจัดสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมทั้งของพระสงฆ์และ พุทธศาสนิกชน	๓.๓๗	๑.๐๒	ปานกลาง
๘. มีการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างที่ชำรุดทรุดโทรม	๔.๑๓	๐.๗๔	มาก
ภาพรวม	๓.๙๖	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสถานที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มีการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ” ($\bar{X} = ๔.๑๕$) รองลงมาคือ “มีการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างที่ชำรุดทรุดโทรม” ($\bar{X} = ๔.๑๓$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มีการจัดสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมทั้งของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน” ($\bar{X} = ๓.๓๗$)

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษา

(n=๒๔๘)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การปกครองคณะสงฆ์ส่งเสริมด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๘๖	๐.๖๔	มาก
๒. มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรม ในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอัน เกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี	๓.๙๒	๐.๖๗	มาก
๓. มีการมอบทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณรที่เรียนพระ ปริยัติธรรม	๔.๐๕	๐.๖๔	มาก
๔. มีการจัดตั้งกองทุน มูลนิธิ เพื่อการศึกษา	๓.๗๐	๐.๗๒	มาก
๕. มีการมอบรางวัลแก่พระสงฆ์ สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียน สำเร็จในด้านต่างๆ	๒.๘๓	๑.๑๘	ปานกลาง
๖. มีการจัดตั้งกองทุน มูลนิธิ เพื่อการศึกษา	๓.๐๓	๐.๙๘	ปานกลาง
๗. มีการติดตามผลงาน หน้าที่การงานของพระสงฆ์สามเณร ที่เป็นศิษย์เก่า	๓.๔๕	๐.๙๐	ปานกลาง
๘. มีการวางแผนด้านการเรียนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ สามเณรที่ตนปกครองอยู่	๓.๔๕	๐.๙๖	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๕๔	๐.๔๙	มาก

จากตารางที่ ๖ พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มีการมอบทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรที่เรียนพระปริยัติธรรม” ($\bar{X} = ๔.๐๕$) รองลงมาคือ “มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี” ($\bar{X} = ๓.๙๒$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มีการมอบรางวัลแก่พระสงฆ์ สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนสำเร็จในด้านต่างๆ” ($\bar{X} = ๒.๘๓$)

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสิ่งแวดล้อม

(n=๒๔๘)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อให้เป็นที่ยอมรับสำหรับคนทั่วไปได้พักผ่อนจิตใจ	๓.๗๗	๐.๖๙	มาก
๒. รมรงค์ให้ชุมชนรักษาป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง	๓.๖๙	๐.๕๙	มาก
๓. ส่งเสริมให้ชุมชนรักษาความสะอาดภายในชุมชนของตนเอง	๓.๗๕	๐.๕๔	มาก
๔. ส่งเสริมให้ชาวบ้านมาจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๖๒	๐.๗๗	มาก
๕. รมรงค์ในการสร้างอุปนิสัยการใช้ห้องสุขา	๓.๖๙	๐.๘๒	มาก
๖. เป็นผู้นำหรือร่วมมือกับชาวบ้านในการสร้างสาธารณูปโภคในชุมชน	๓.๘๕	๐.๘๘	มาก
๗. จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดให้เป็นลานกีฬา	๓.๗๓	๐.๖๕	มาก
ภาพรวม	๓.๗๓	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๗ พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในอันดับที่สูงที่สุดในข้อ “เป็นผู้นำหรือร่วมมือกับชาวบ้านในการสร้างสาธารณูปโภคในชุมชน” ($\bar{X} = ๓.๘๕$) รองลงมาคือ “ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อให้เป็นที่ยอมรับสำหรับคนทั่วไปได้พักผ่อนจิตใจ” ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “ส่งเสริมให้ชาวบ้านมาจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม” ($\bar{X} = ๓.๖๒$)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ตามสมมติฐานที่ ๑ - ๕ จากตารางที่ ๔.๗ - ๔.๑๖

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๘ การเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของ พระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามอายุ

(n=๒๔๘)

บทบาทของพระสังฆาธิการ ด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม		อายุ						F	Sig.
		๒๐ - ๓๐ ปี (๑๑๒ คน)		๓๑ - ๔๐ ปี (๙๙ คน)		๔๑ ปีขึ้นไป (๓๗ คน)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑)	ด้านบุคลากร	๓.๒๖	๐.๙๖	๓.๑๙	๐.๙๓	๓.๓๓	๐.๘๙	๐.๘๙	๐.๔๑
๒)	ด้านสถานที่	๓.๔๑	๐.๘๔	๓.๒๒	๐.๗๙	๓.๔๙	๐.๘๑	๐.๖๙	๐.๕๐
๓)	ด้านการศึกษา	๓.๓๒	๐.๗๖	๓.๑๖	๐.๘๓	๓.๒๘	๐.๘๒	๑.๐๘	๐.๓๔
๔)	ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๒๓	๐.๖๙	๓.๑๕	๐.๗๘	๓.๒๒	๐.๗๖	๐.๖๖	๐.๓๐
ภาพรวม		๓.๓๑	๐.๘๑	๓.๑๘	๐.๘๓	๓.๓๓	๐.๘๒	๐.๘๓	๐.๓๙

จากตารางที่ ๘ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๙ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัด
นครปฐม จำแนกตามจำนวนพรรษา

(n=๒๔๘)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ด้านการปกครองของพระ สังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	จำนวนพรรษา										F	Sig.
	๑ - ๕ พรรษา (๖๓ รูป)		๖ - ๑๐ พรรษา (๕๘ รูป)		๑๑ - ๑๕ พรรษา (๕๙ รูป)		๑๖ พรรษาขึ้นไป (๓๑ รูป)		ไม่มีพรรษา (๓๗ รูป)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑) ด้านบุคลากร	๓.๔๓	๐.๖๓	๓.๔๔	๐.๖๕	๓.๕๑	๐.๕๕	๓.๔๗	๐.๖๕	๓.๓๘	๐.๖๔	๐.๒๗	๐.๙๐
๒) ด้านสถานที่	๓.๖๙	๐.๖๖	๓.๖๗	๐.๖๘	๓.๕๔	๐.๖๙	๓.๕๖	๐.๖๘	๓.๕๑	๐.๖๑	๐.๗๖	๐.๕๕
๓) ด้านการศึกษา	๓.๔๒	๐.๖๗	๓.๕๒	๐.๖๒	๓.๔๓	๐.๗๖	๓.๔๙	๐.๖๖	๓.๕๙	๐.๖๔	๐.๕๐	๐.๗๓
๔) ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๔๑	๐.๕๕	๓.๔๒	๐.๕๙	๓.๓๓	๐.๕๒	๓.๓๙	๐.๕๔	๓.๒๒	๐.๕๗	๐.๑๑	๐.๖๖
ภาพรวม	๓.๔๙	๐.๖๓	๓.๕๑	๐.๖๔	๓.๔๕	๐.๖๓	๓.๔๘	๐.๖๓	๓.๔๓	๐.๖๒	๐.๔๑	๐.๗๑

จากตารางที่ ๙ พบว่า พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการใน
อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษา
ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุก
ด้าน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

ตารางที่ ๑๐ เปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสามัญ

(n=๒๔๘)

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัด นครปฐม		วุฒิการศึกษาทางสามัญ						F	Sig.
		ต่ำกว่าปริญญาตรี (๑๒๔ คน)		ปริญญาตรี (๙๕คน)		สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป (๒๙คน)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑)	ด้านบุคลากร	๓.๙๕	๐.๖๗	๓.๙๘	๐.๖๕	๔.๐๕	๐.๕๒	๐.๕๖	๐.๕๗
๒)	ด้านสถานที่	๔.๐๗	๐.๗๙	๔.๑๖	๐.๗๒	๔.๒๔	๐.๕๕	๑.๑๒	๐.๓๓
๓)	ด้านการศึกษา	๓.๙๔	๐.๘๐	๔.๐๒	๐.๖๗	๔.๐๗	๐.๕๙	๐.๖๔	๐.๕๓
๔)	ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๘๘	๐.๖๒	๓.๗๘	๐.๕๙	๔.๐๑	๐.๔๙	๐.๗๗	๐.๔๓
รวม		๓.๙๖	๐.๗๒	๓.๙๙	๐.๖๖	๔.๐๙	๐.๕๔	๐.๗๗	๐.๔๗

จากตารางที่ ๑๐ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๑๑ เปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

(n=๒๔๘)

บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม		วุฒิการศึกษาทางธรรม								F	Sig.
		ไม่มีวุฒิทางธรรม (๔๑ รูป)		นักธรรมชั้นตรี (๑๑๔ คน)		นักธรรมชั้นโท (๕๓ คน)		นักธรรมชั้นเอก (๔๐ คน)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑)	ด้านบุคลากร	๓.๔๐	๐.๖๐	๓.๖๐	๐.๖๐	๓.๖๖	๐.๔๑	๓.๔๓	๐.๕๖	๔.๙๙*	๐.๐๒
๒)	ด้านสถานที่	๒.๙๖	๐.๕๙	๓.๐๒	๐.๖๓	๓.๑๓	๐.๔๘	๒.๙๒	๐.๕๘	๒.๗๖*	๐.๐๔
๓)	ด้านการศึกษา	๒.๗๘	๐.๗๒	๒.๘๖	๐.๖๘	๒.๘๗	๐.๕๐	๒.๖๕	๐.๕๗	๓.๕๖*	๐.๐๓
๔)	ด้านสิ่งแวดล้อม	๒.๖๙	๐.๕๕	๒.๗๒	๐.๖๘	๒.๘๑	๐.๕๒	๒.๙๑	๐.๔๗	๒.๖๕*	๐.๐๒
รวม		๒.๙๖	๐.๖๒	๓.๑๒	๐.๖๕	๓.๑๙	๐.๔๘	๓.๐๖	๐.๕๕	๑.๘๓*	๐.๐๓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๑๑ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยภาพรวมและด้านบุคลากร ด้านสถานที่ และด้านการศึกษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๑๒ – ๑๖

ตารางที่ ๑๒ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม

(n=๒๔๘)

วุฒิการศึกษาทางธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		ไม่มีวุฒิทางธรรม	นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก
		๓.๐๔	๓.๑๖	๓.๒๒	๓.๐๐
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๐๔	-	-๐.๑๒*	-๐.๑๘*	๐.๐๔
นักธรรมชั้นตรี	๓.๑๖	-	-	-๐.๐๖*	๐.๑๖
นักธรรมชั้นโท	๓.๒๒	-	-	-	๐.๒๒
นักธรรมชั้นเอก	๓.๐๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๑๒ ผลการทดสอบโดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นเอก มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมน้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นตรีและนักธรรมชั้นโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๑๓ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตาม
วุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านบุคลากร

(n=๒๔๘)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		ไม่มีวุฒิทาง ธรรม	นักธรรมชั้น ตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้น เอก
		๓.๔๐	๓.๖๐	๓.๖๖	๓.๔๓
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๔๐	-	-๐.๒๐*	-๐.๒๖*	-๐.๐๓*
นักธรรมชั้นตรี	๓.๖๐	-	-	-๐.๐๖*	-๐.๑๗
นักธรรมชั้นโท	๓.๖๖	-	-	-	๐.๒๓
นักธรรมชั้นเอก	๓.๔๓	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๑๓ ผลการทดสอบโดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านบุคลากร น้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นโท ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นโท มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมมากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๑๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิ
การศึกษาทางธรรม ด้านสถานที่

(n=๒๔๘)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		ไม่มีวุฒิทาง ธรรม	นักธรรมชั้น ตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้น เอก
		๒.๙๖	๓.๐๒	๓.๑๓	๒.๙๒
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๒.๙๖	-	-๐.๐๖*	-๐.๑๗*	๐.๐๔
นักธรรมชั้นตรี	๓.๐๒	-	-	-๐.๑๑*	๐.๑๐
นักธรรมชั้นโท	๓.๑๓	-	-	-	๐.๒๑
นักธรรมชั้นเอก	๒.๙๒	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๑๔ ผลการทดสอบโดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) พบว่า พระสงฆ์
ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นเอก มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน
การปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสถานที่ น้อยกว่าพระสงฆ์ที่
มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๑๕ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตาม
วุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการศึกษา

(n=๒๔๘)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		ไม่มีวุฒิทาง ธรรม	นักธรรมชั้น ตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้น เอก
		๒.๗๘	๒.๘๖	๒.๘๗	๒.๖๕
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๒.๗๘	-	-๐.๐๘*	-๐.๐๙*	๐.๑๓
นักธรรมชั้นตรี	๒.๘๖	-	-	-๐.๐๑*	๐.๒๑
นักธรรมชั้นโท	๒.๘๗	-	-	-	๐.๒๒
นักธรรมชั้นเอก	๒.๖๕	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๑๕ ผลการทดสอบโดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) พบว่า พระสงฆ์
ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นเอก มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน
การปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษา น้อยกว่าสงฆ์ที่มี
วุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๑๖ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตาม
วุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม

(n=๒๔๘)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		ไม่มีวุฒิทาง ธรรม	นักธรรมชั้น ตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้น เอก
		๒.๖๙	๒.๗๒	๒.๘๑	๒.๙๑
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๒.๖๙	-	-๐.๐๓*	-๐.๑๒*	-๐.๒๒*
นักธรรมชั้นตรี	๒.๗๒	-	-	-๐.๐๙*	-๐.๑๙*
นักธรรมชั้นโท	๒.๘๑	-	-	-	-๐.๑๐*
นักธรรมชั้นเอก	๒.๙๑	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๑๖ ผลการทดสอบโดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) พบว่า พระสงฆ์
ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระ
สังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสิ่งแวดล้อม น้อยกว่าสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทาง
ธรรมนักธรรมชั้นโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๑๗ เปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

(n=๒๔๘)

บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม		วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม								F	Sig.
		ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (๑๔๖ รูป)		ปร. ๑ - ๓ (๖๙ รูป)		ปร. ๔ - ๖ (๒๗ รูป)		ปร. ๗ - ๙ (๖ รูป)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑)	ด้านบุคลากร	๓.๗๒	๐.๗๗	๓.๖๑	๐.๕๑	๓.๗๒	๐.๖๔	๓.๗๕	๐.๗๖	๐.๓๙	๐.๗๖
๒)	ด้านสถานที่	๓.๖๗	๐.๖๖	๓.๖๘	๐.๕๔	๓.๗๓	๐.๖๔	๓.๗๗	๐.๖๗	๐.๒๓	๐.๘๗
๓)	ด้านการศึกษา	๓.๖๕	๐.๗๐	๓.๖๔	๐.๕๘	๓.๕๙	๐.๖๕	๓.๗๒	๐.๖๘	๐.๓๖	๐.๗๙
๔)	ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๕๙	๐.๖๓	๓.๕๗	๐.๕๓	๓.๖๕	๐.๗๑	๓.๖๙	๐.๕๔	๐.๑๕	๐.๕๘
รวม		๓.๖๖	๐.๖๙	๓.๖๓	๐.๕๔	๓.๖๗	๐.๖๖	๓.๗๓	๐.๖๖	๒.๑๖	๐.๗๕

ตารางที่ ๑๗ พบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันทุกด้าน

ตารางที่ ๑๘ สรุปสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน ที่	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติ ทดสอบ	ระดับ นัยสำคัญ	ผลการทดสอบ	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	F-test	๐.๐๕	-	√
๒	พรรษา	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	F-test	๐.๐๕	-	√
๓	วุฒิการศึกษาสามัญ	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	F-test	๐.๐๕	-	√
๔	วุฒิการศึกษาทางธรรม	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	F-test	๐.๐๓	√	-
๕	วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	F-test	๐.๐๕	-	√

จากตารางที่ ๑๘ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนด้านวุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ที่ได้จากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงในตารางดังนี้

ตารางที่ ๑๙ ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ปัญหา อุปสรรค	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ	๒๖	๑๐.๔๘
๒. มีเรื่องขัดแย้งกันในระหว่างการปฏิบัติงาน	๒๓	๙.๒๗
๓. ไม่มีความเสียสละในการทำงาน	๑๘	๗.๒๖
๔. มีความอิจฉาริษยาต่อเพื่อนร่วมงานด้วยกัน	๑๑	๔.๔๔
๕. ไม่มีความจริงใจต่อกันในการทำงาน	๙	๓.๖๓
๖. สถานที่เก่า ไม่น่าอยู่	๗	๒.๘๒
๗. ขาดงบประมาณในการบูรณะปฏิสังขรณ์	๖	๒.๔๒
๘. ไม่ได้ได้รับความสนับสนุนด้านการเงินในการศึกษา อย่างเพียงพอ	๔	๑.๖๑

จากตารางที่ ๑๙ ปัญหาและอุปสรรคที่มากที่สุด คือ บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ มีจำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๔๘ รองลงมา คือ มีเรื่องขัดแย้งกันในระหว่างการปฏิบัติงาน มีจำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๗ และน้อยที่สุด คือ ไม่ได้ได้รับความสนับสนุนด้านการเงินในการศึกษาอย่างเพียงพอ มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๑

ตารางที่ ๒๐ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ปัญหา อุปสรรค	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. ควรจัดหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ	๒๖	๑๐.๔๘
๒. ควรใช้หลักเหตุผลเป็นสำคัญ	๒๒	๘.๘๗
๓. จัดให้มีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ	๑๙	๗.๖๖
๔. ต้องจัดให้มีการอบรมธรรมะ	๑๗	๖.๘๕
๕. ผู้บังคับบัญชาต้องสอนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ	๑๕	๖.๐๕
๖. บุรณะสถานที่ให้น่าอยู่ด้วยการปลูกต้นไม้	๑๔	๕.๖๕
๗. หาทุนสนับสนุนเพื่อปฏิสังขรณ์สถานที่	๑๑	๔.๔๔
๘. หากกองทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อรองรับผู้ต้องการศึกษาต่อแต่ขาดปัจจัยด้านการเงิน	๘	๓.๒๓

จากตารางที่ ๒๐ ข้อเสนอแนะที่มากที่สุด คือ ควรจัดหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีจำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๔๘ รองลงมา ควรใช้หลักเหตุผลเป็นสำคัญ มีจำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๗ และน้อยที่สุด คือ หากกองทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อรองรับผู้ต้องการศึกษาต่อแต่ขาดปัจจัยด้านการเงิน มีจำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๓

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในข้อที่เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดังนี้

๔.๕.๑ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์

พระครูอาทรภักดิ์ ได้กล่าวว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้ระบบการบริหารแบบพอปกครองลูกประกอบด้วยสันติวิธีธรรมหรือสามัคคีธรรม ให้สิทธิเสรีภาพเสมอกันไม่เลือกชนชั้นวรรณะ โดยอาศัยการนับอายุพรรษาในการนับระดับชั้นอาวุโส มีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุขสงฆ์ ทรงเป็นประธานในการตัดสินวินิจฉัยวางกรอบแนวการปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในรูปแบบที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ด้วยหลักพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว คณะสงฆ์ในยุคอื่นๆ ก็ยังยึดถือหลักพระธรรมวินัยเป็นข้อบัญญัติเกณฑ์กำหนดตัดสิน ให้ดำเนินไปด้วยหลักประชาธิปไตยโดยยึดหลักเสียงข้างมากเป็นมติเอกฉันท์^๑

^๑สัมภาษณ์พระครูอาทรภักดิ์ (ชุตโทโก), เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

พระครูพินิจสุตาคม ได้กล่าวว่า จากจำนวนวัดที่มีอยู่ถึง ๓๗ วัด ๗ เขตการปกครองสงฆ์ (ระดับตำบล) เห็นว่าการปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม การปกครองสงฆ์ค่อนข้างเป็นภาระที่ใหญ่พอสมควร การปกครองสงฆ์จึงต้องกระทำโดยการวางแผนอย่างถี่ถ้วน และทำโดยรัดกุม เพื่อประโยชน์และความเป็นระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวโดยรวมในสมัยพุทธกาลนั้นได้กำหนดรูปแบบและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ คือ การบวช พระธรรมวินัย การศึกษา และการเผยแผ่^๒

พระครูวิมลชัยสิทธิ์ ได้กล่าวว่า หลังจากพุทธปรินิพพานมาแล้ว การบริหารกิจการคณะสงฆ์เริ่มต้นด้วยการทำสังคายนาเพื่อรวบรวมพระธรรมวินัยให้เข้าเป็นหมวดหมู่ และมีการตรวจสอบเพื่อความถูกต้องตามหลักธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ เพื่อป้องกันมิให้กระจัดกระจาย ในภายหลังพุทธกาลไม่นาน คณะสงฆ์เริ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมวินัยแตกต่างกันไป จนเกิดความแตกแยกในหมู่คณะสงฆ์โดยแบ่งแยกรูปแบบการปกครองออกไปเป็นหลายคณะ และอันสืบจากทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ทำให้ประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนาเผยแผ่ในเมืองไทย เริ่มจากดินแดนอาณาจักรสุพรรณภูมิ สู่อาณาจักรกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จวบกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยยังปฏิบัติตามรูปแบบการปกครองของพระพุทธองค์ถือตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร การพึ่งอำนาจรัฐน่าจะเป็นการสร้างศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาไปตามนานาอารยประเทศ ถึงกระนั้นก็ตาม พระสงฆ์ก็ยังอยู่บนกรอบแห่งพระธรรมวินัยเดียวกันนั่นเอง^๓

พระครูโกศลธรรมรัตน์ ได้กล่าวว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ มีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี และการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปสู่ความเจริญ และมี กฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำ ในการบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม^๔

^๒ สัมภาษณ์พระครูพินิจสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม), เจ้าคณะตำบลห้วยขวาง เจ้าอาวาสวัดลาดหญ้าไทร ตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

^๓ สัมภาษณ์พระครูวิมลชัย (ชยธมโม), เจ้าคณะตำบลกระต๊อบ เจ้าอาวาสวัดไผ่รีนรมย์ ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.

^๔ สัมภาษณ์พระครูโกศลธรรมรัตน์ (จิตตกรโธ), เจ้าคณะตำบลกำแพงแสน เจ้าอาวาสวัดวังน้ำเขียว ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

๔.๕.๒ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

การปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีวัดที่สังกัดมหานิกายจำนวน ๓๗ วัด โดยแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบลเป็น ๗ เขตการปกครอง ดังนี้

- ๑) ตำบลกำแพงแสน
- ๒) ตำบลทุ่งลูกนก
- ๓) ตำบลทุ่งขวาง
- ๔) ตำบลห้วยขวาง
- ๕) ตำบลกระต๊อบ
- ๖) ตำบลห้วยม่วง
- ๗) ตำบลดอนข่อย

พระอธิการวิศิษฐ์ (วิสุทฺโธ) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองควรมีหน้าที่โดยรวม คือ^๕

๑. ควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนาธรรม
๒. ควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจ
๓. ควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
๔. ควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน
๕. ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา
๖. ควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

พระอธิการเอกกุญชร (อุชฺจาโร) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส มีหน้าที่ในการปกครองวัด โดยมีหลักในการปกครอง ๕ อย่าง^๖ คือ

๑. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งของวัด และบริเวณวัด มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเหมาะสม
๒. ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้อง
๓. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีลจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบสุข

^๕สัมภาษณ์พระอธิการวิศิษฐ์ วิสุทฺโธ, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรัตนาราม ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๖สัมภาษณ์พระอธิการเอกกุญชร อุชฺจาโร, เจ้าอาวาสวัดนิมิตธรรมวราราม ตำบลทุ่งบัว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕.

๔. ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา ตลอดจนถึงคำสั่งสอน และแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง

๕. ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่างๆ ทางพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแพร่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังคม ฯลฯ

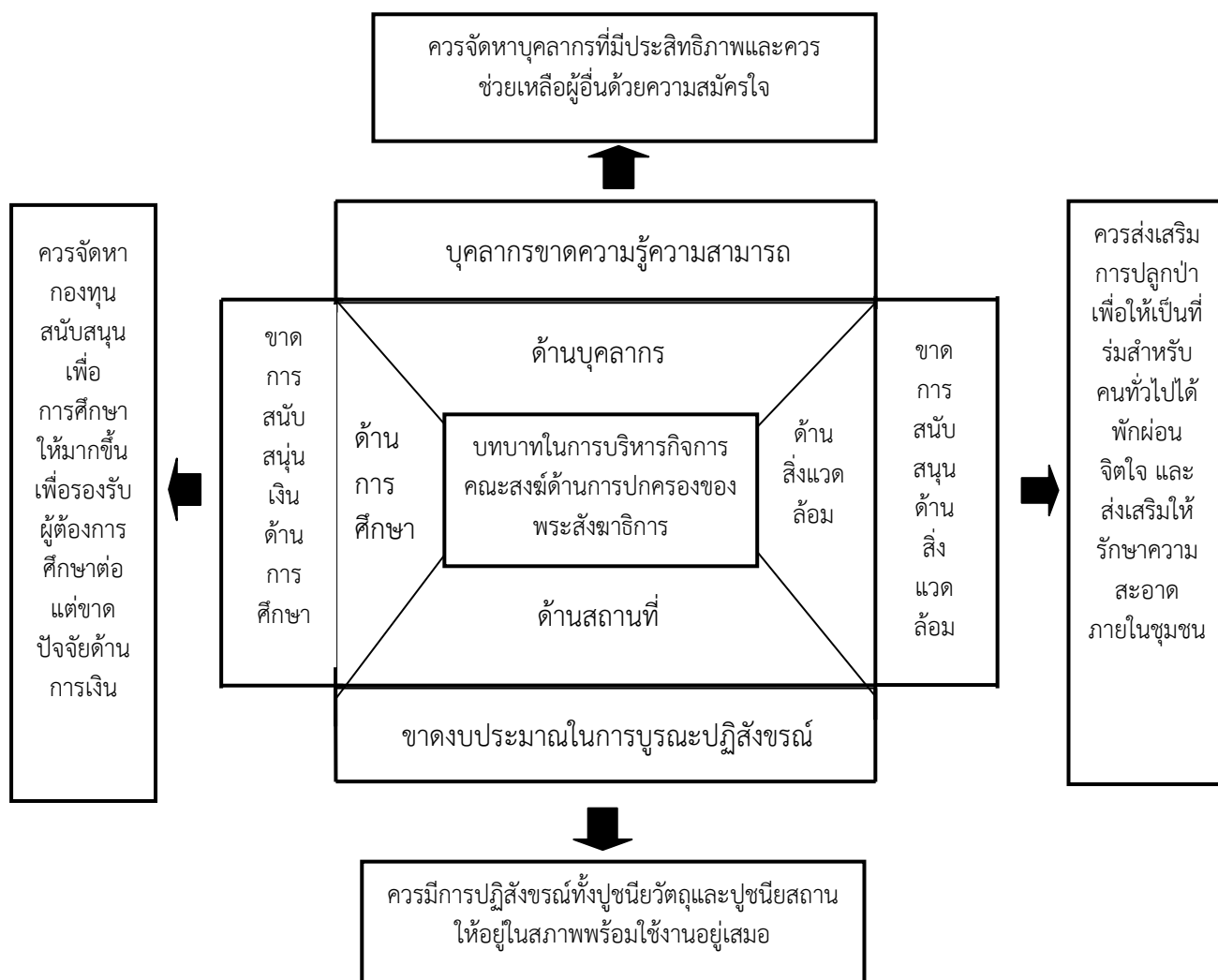
๓. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ปัญหา อุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม คือ ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย การออกกฎระเบียบข้อบังคับของวัด พระส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร และชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของวัด

แนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม คือ มีการอบรมผู้บริหารเพื่อให้สมบูรณ์ตามนโยบาย ต้องออกระเบียบให้เข้มงวดและลงโทษอย่างจริงจัง อย่างเช่น ห้ามบิณฑบาตเกินเวลา หรือยื่นบิณฑบาตตามร้านค้าเป็นเวลานาน ถ้าใครฝ่าฝืนมีการลงทัณฑ์บนถ้าผิดอีกก็พิจารณาลงทัณฑ์หนัก และควรประชาสัมพันธ์และแนะนำให้ชาวบ้านได้เข้าใจในกฎระเบียบอย่างถ่องแท้

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าว สรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการแผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปได้ว่า การปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม นั้นยังหย่อนมากที่สุด คือ ด้านบุคลากรที่ยังขาดความรู้ความสามารถในด้านบริหารจัดการ วัด เมื่อบุคลากรขาดความรู้ก็เป็นการยากที่จะพัฒนาวัดให้เจริญก้าวหน้าให้ทัดเทียมวัดอื่นๆได้ ด้านสถานที่ยังขาดการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่น่ามอง สะอาดตา และด้านการศึกษาเงินทุนก็เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการศึกษา ดังนั้นทักษะในเชิงการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาวัดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถามกับพระสงฆ์ซึ่งสังกัดเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๔๘ รูป โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจริงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๕.๑ สรุป

จากการศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปได้ ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๐ – ๓๐ ปี มีจำนวน ๑๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑๖ มีจำนวนพรรษา ๑ – ๕ พรรษา มีจำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๔๐ มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักรธรรมชั้นตรี มีจำนวน ๑๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๙๗ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม มีจำนวน ๑๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๘๗

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๕๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

๑) ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มี

การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนให้มีจิตสำนึกในด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและความเป็นสมณะ” และที่ที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มีการส่งเสริมให้พระสอนปริยัติธรรมได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามแต่โอกาส”

๒) ด้านสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มีการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ” และที่ที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มีการจัดสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมทั้งของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน”

๓) ด้านการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “มีการมอบทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณรที่เรียนพระปริยัติธรรม” และที่ที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “มีการมอบรางวัลแก่พระสงฆ์ สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนสำเร็จในด้านต่างๆ”

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในอันดับที่สูงที่สุด ในข้อ “เป็นผู้นำหรือร่วมมือกับชาวบ้านในการสร้างสาธารณูปโภคในชุมชน” และที่ที่มีความเห็นในอันดับต่ำที่สุดคือ “ส่งเสริมให้ชาวบ้านมาจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม”

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

๑) ด้านบุคลากร ปัญหา อุปสรรค คือ บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ มีเรื่องขัดแย้งกัน ในระหว่างปฏิบัติงาน ไม่มีความเสียสละในการทำงาน มีความอิจฉาริษยาต่อเพื่อนร่วมงานด้วยกัน ไม่มีความจริงใจต่อกันในการทำงาน

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ ควรจัดหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ควรใช้หลักเหตุผล เป็นสำคัญ จัดให้มีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ ต้องจัดให้มีการอบรมธรรมะผู้บังคับบัญชา ต้องสอนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ

๒) ด้านสถานที่ ปัญหา อุปสรรค คือ สถานที่เก่า ไม่น่าอยู่ ขาดงบประมาณในการบูรณะปฏิสังขรณ์

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ บูรณะสถานที่ให้น่าอยู่ด้วยการปลูกต้นไม้ ทาสีกุฏิหาทุนสนับสนุนเพื่อปฏิสังขรณ์สถานที่ที่สำคัญภายในวัด

๓) ด้านการศึกษา ปัญหา อุปสรรค คือ ไม่ได้ได้รับความสนับสนุนด้านการเงินในการศึกษาอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ หากกองทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อรองรับผู้ต้องการศึกษาต่อแต่ขาดปัจจัยด้านการเงิน

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหา อุปสรรค คือ หมาแมวมีชาวบ้านนำมาปล่อยมากและขาดการดูแลอย่างทั่วถึงจึงไม่ค่อยสะอาด เพราะชาวบ้านในชุมชนยังขาดระเบียบในการเลี้ยงดูควบคุมและการรักษาความสะอาด

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงสัตว์ และส่งเสริมให้รักษาความสะอาดภายในชุมชน มีการปลูกป่าเพื่อให้เป็นที่ร่มสำหรับคนทั่วไปได้พักผ่อนจิตใจ

๕.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ มีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี และการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปสู่ความเจริญ และมี กฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นรูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำ ในการบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๒.๑ จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๕๐) และในแต่ละด้าน พบปัญหาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นประเด็นจากข้อคำถามในแบบสอบถาม ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นของแต่ละด้านดังกล่าวนี้ มีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

๑) ด้านบุคลากร

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร) ได้กล่าวว่า จากการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง,ด้าน

การศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^๑

๒) ด้านสถานที่

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ (สุเมโธ) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ**พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมโธ** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^๒

๓) ด้านการศึกษา

พระปลัดเกียรติศักดิ์ (สินทวีกุล) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยพระปลัดเกียรติศักดิ์ สินทวีกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^๓

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของ

^๑พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญญาวิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๒พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ (สุเมโธ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๓พระปลัดเกียรติศักดิ์ สินทวีกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘).

ประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕^๔

๕.๒.๒ จากผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข) ได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก อายุที่มีความใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร และประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาศายสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชน แตกต่างกัน มีความคิดเห็น ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๕

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ ได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก จำนวนพรรษาไม่ใช่ปัจจัยสำคัญเพราะพระสงฆ์ต้องปฏิบัติตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านปกครองเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความ

^๔พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

^๕พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

เรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกัน มีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^๖

พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม) ได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก พระสงฆ์มีการศึกษาทางสามัญใกล้เคียงกัน จึงไม่แตกต่างกันทางด้านความคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์และกรรมการวัด ต่อการบริหารจัดการของ เจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์และกรรมการวัด มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์และกรรมการวัด ต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ในภาพรวม พระสงฆ์และกรรมการวัดมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นไม่แตกต่าง^๗

พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺญารโ) ได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺญารโ) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ ผลการเปรียบเทียบการบริหาร

^๖พระครูสังฆรักษ์ศุภวีร์ ธีรปญฺโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๗พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม), “การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

จัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษาและวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยส่วนตัวแปรทางด้านวุฒิการศึกษาทางสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรมนั้น ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้^๔

พระมหากษัตริย์ นันทเพชร ได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหากษัตริย์ นันทเพชร ได้วิจัยเรื่อง ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม จากกลุ่มพระสงฆ์ที่เรียนบาลีเปรียญธรรมเก้าประโยคในโรงเรียนปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร และพระนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ ของมหาเถรสังฆ ๒ แห่งในกรุงเทพมหานคร คือ สถาบันการศึกษามหา มกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ จำนวนตัวอย่าง ๑๘๕ ตัวอย่าง และนำข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่า F-test จากผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกในมหา มกุฏราชวิทยาลัยต่างกัน มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พระสงฆ์ที่เรียนเอกสังคมวิทยา มีทัศนคติเห็นด้วยกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม สูงกว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกศาสนาปรัชญา และวิชาเอก บาลี-สันสกฤต และมีแนวโน้มว่าปัจจัยอื่นๆ เช่น พรรษา สถาบันการศึกษา จำนวนครั้งในการติดตามสื่อโทรทัศน์จะส่งผลให้พระสงฆ์มีทัศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมบางด้านแตกต่างกันด้วย^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ด้านบุคลากร ควรจัดหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ หลากๆ ท่านเพื่อบริหารงานในด้านการปกครองให้ตีมีประสิทธิภาพและดียิ่งขึ้น

^๔พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปณฺธโร), “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๕พระมหากษัตริย์ นันทเพชร, *ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม*, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม*, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐).

๒) จัดให้มีการอบรมธรรมะผู้บังคับบัญชาต้องสอนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ

๓) ด้านสถานที่ บุรณะสถานที่ให้น่าอยู่ด้วยการปลูกต้นไม้ ทาสีภูมิทัศน์สนับสนุนเพื่อปฏิสังขรณ์สถานที่ที่สำคัญภายในวัด

๔) ด้านการศึกษา หากกองทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อรองรับผู้ต้องการศึกษาต่อ แต่ขาดปัจจัยด้านการเงิน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมของอำเภออื่นๆ ว่ามีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

๒) ควรศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมของอำเภออื่นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

๓) ควรศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมของอำเภออื่นๆ ว่ามีปัญหาอะไรสำคัญที่ต้องแก้ไขเป็นการเร่งด่วน เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน

๔) ควรศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๕) ควรศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในระดับเขตการปกครองคณะสงฆ์ที่ใหญ่กว่า เพื่อเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนกัน แตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗.

กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ . คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.

_____ . คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

_____ . ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ . หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : เอ พี กราฟิคดีไซน์, ๒๕๓๙.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

ชินชฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรีรงค์. จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖.

คณาจารย์มหาวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

คณินนิตย์ และสุบรรณ จันทบุตร. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๕.

งามพิศ สัตย์สงวน. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕.

ตุลา มหาพสุธานนท์. หลักการจัดการ หลักการ. ท่าเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG PORT. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๖.

- นำทรัพย์ จันทร์หอม. **การทำให้ศูนย์กลางของชุมชน**. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของ พระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖.
- บุญศรี พานะจิตต์. **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. **สถานภาพและบาทบาท**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.
- ปราชญา กล้าผจญ. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- _____. **วัดช่วยชาวบ้านอย่างไร**, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๔๑, (อัดสำเนา).
- _____. **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระธรรมญาณมุนี (กิตติทินนเถระ). **วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร**. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนา ชนบทของพระสงฆ์ไทย, พ.ศ ๒๕๒๖.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พระธรรมวิมลโมลี (รุ่งน ชีรปญโญ). **พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนา ชนบทของพระสงฆ์ไทย.
- พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปีพระพุทธรญาณ**.
- พระมหาธรรมรัต อริยธมโม. **การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักปรัชญาศาสนาที่มีในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์สุรวัดน์, ๒๕๔๓.
- พระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ. **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). **การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.
- พระวิสุทธិภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พัทยา สายหู. **กลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

พูนทรัพย์ สิทธิพรหม. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของชาวบ้านห้วยยาง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

ไพบุลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๑๖.

ภิญโญ สาธร. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖.

ลือชา ธรรมวินัยสถิต. มนุษย์กับสังคม. เพชรบุรี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๙.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. วินัยมุข เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๗.

สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.

สุชา จันท์เอม. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๐.

สุนทร ณ รังสี. สถาบันทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๐.

สุวรีย์ ศิริโกการภิรมย์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

แสวง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์, ๒๕๔๓.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือวิชาการโครงการอนุรักษ์วัด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

อรุณ รักธรรม. พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ชาญณรงค์ หินเกิด. ”บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยคดีศึกษา). (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.

นวรรตน์ สุวรรณผ่อง. “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณี วัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๒๔.

ประกอบ มีโคตรกอง. “บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑.

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์. “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร. “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระเกษมศักดิ์ วรสโกโข (อาสนะทอง). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปณฺธโร). “การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูพิณิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม). “การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณฺธโร). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูวินัยธรรมชาย สุวิชาโน. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูสังฆรักษ์ภุชฌ์ตถสุมโร. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ ธีรปณฺโณ. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระครูสิริอาภากร (อำภา วิจิตรธมโม). “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนา
สนธรรม : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัด
ปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข). “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอ
หนองแขง จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สิ้นทวิกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
กระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระพลชัย ขุนทอง. “ศึกษาปัญหาการบริหารงานคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น
จังหวัดสระแก้ว”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
บูรพา, ๒๕๕๐.

พระมนูญ จารุณโณ. “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์
จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหากฤษฎา นันทเพชร. ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. **วิทยานิพนธ์ศิลปะ
ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๔๐.

พระมหาจิตติภักดิ์ อจลธมโม. “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระมหาชวลิตชาติเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษา
เฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาบุญมี วรณวิเศษ. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิ
มงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน). **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาทองชัย บุรณพิสุทธิ. “บทบาทของวัดในเขตชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร”.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕.

พระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
, ๒๕๔๘.

- พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม). “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดหนองบัวลำภู”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พินิจ ลาภอนานนท์. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท โครงการหนังสือเล่มสถาบันวิจัยสังคม”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารการศึกษา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๒๙.
- ภรศิษฐ์ ใจเสื่อ. “สภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ กลุ่มเขตรัตนโกสินทร์”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒.
- ลือชา ธรรมวินัยสถิต. “บทบาทของสหกรณ์เครดิตยูเนียน ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘.
- สมคิด เพ็งอุดม. “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”. **ปริญญาบัตรศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๕.
- สุพร จุลทอง. “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๐.

(๓) สัมภาษณ์ :

- พระครูอาทรภักทกิจ, เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.
- พระครูพินิจสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม), เจ้าคณะตำบลห้วยขวาง เจ้าอาวาสวัดลาดหญ้าไทร ตำบลห้วยขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.
- พระครูวิมลชัย (ชยธมโม), เจ้าคณะตำบลกระต๊อบ เจ้าอาวาสวัดไผ่รีนรมย์ ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕.
- พระครูโกศลธรรมรัตน์ (จิตตโกโร), เจ้าคณะตำบลกำแพงแสน เจ้าอาวาสวัดวังน้ำเขียว ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.
- พระอธิการวิศิษฐ์ วิสุทโธ, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรัตนาราม ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๕.
- พระอธิการเอกกุญชร อุชจาโร, เจ้าอาวาสวัดนิยมธรรมวราราม ตำบลทุ่งบัว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง โทร., โทรสาร ๐๓๙๔-๗๒๒๖-๑๓๒๖

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/๐๓๒

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร.

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจแล้ว
พระครูปริมาณุรักษ์

๒๘ ก.ย. ๕๔.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่จิง

โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๔๓๒

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/ ๐๗๒

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสม กลยาโน Ph.D.

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓๗๖/๖/๖/๖

๑๕ ๓.๕.๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง โทร., โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๘๓๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/ ๐๑๒

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาไฉยะ ปยุตโต

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร ทัฬหประจําตัวนิต ๕๓๗๓๔๐๕๘๑๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ศาสตราจารย์
พระมหาไฉยะ ปยุตโต
อธิการบดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

(พระมหาไฉยะ ปยุตโต)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง โทร.,โทรสาร ๐๓๔-๓๒๖-๕๑๒

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/๐๓๒

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น

ด้วย พระวिरวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๔๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๓๒๖-๕๓๒

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/๐๓๒

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์วันชัย สุขตาม

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อาภาภโร รัทลประจำตัวนิสิต ๕๓๓๓๔๐๔๘๑๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

นางนง
Kamry

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติม
ข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำ
ผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระ
สังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครอง

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางส่งเสริมบทบาทในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ (ตอบแบบสอบถาม)

พระวีรวัฒน์ อากาศโร

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

- ๒๐ - ๓๐ ปี
 ๓๑ - ๔๐ ปี
 ๔๑ ปีขึ้นไป

๒. จำนวนพรรษา

- ๑ - ๕ พรรษา
 ๑๑ - ๑๕ พรรษา
 ไม่มีพรรษา
 ๖ - ๑๐ พรรษา
 ๑๖ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม

- ไม่มีวุฒิทางธรรม
 นักธรรมชั้นตรี
 นักธรรมชั้นโท
 นักธรรมชั้นเอก

๕. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

- ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม
 ป.ธ. ๑ - ๒ - ป.ธ. ๓
 ป.ธ. ๔ - ๖
 ป.ธ. ๗ - ๘

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในการช่องที่ตรงกับเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อที่	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านบุคลากร					
๑	จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการวัด และทำรายงานการประชุมทุกครั้ง					
๒	มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี					
๓	มีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม					
๔	มีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ/กิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ					
๕	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและไวยาวัจกรภายในวัด					
๖	มีการส่งเสริมให้พระสอนปริยัติธรรมได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามแต่โอกาส					
๗	มีการเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระโอกาสต่างๆ ที่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดให้มีการประชุม					
๘	มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนให้มีจิตสำนึกในด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและความเป็นสมณะ					

ข้อที่	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการใน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	ด้านสถานที่					
๙	มีการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ คณะ					
๑๐	มีการออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่ พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน					
๑๑	การปกครองคณะสงฆ์ส่งเสริมด้านการ สาธารณูปการ					
๑๒	มีการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็น ระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง					
๑๓	มีการจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับรายจ่าย ให้เป็นไปด้วยดีและโปร่งใส					
๑๔	มีการบำรุงรักษากุฏิ วิหาร เจดีย์อย่างสม่ำเสมอ					
๑๕	มีการจัดสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมทั้งของ พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน					
๑๖	มีการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างที่ชำรุดทรุดโทรม					
	ด้านการศึกษา					
๑๗	การปกครองคณะสงฆ์ส่งเสริมด้านการศึกษา สงเคราะห์					
๑๘	มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและ อบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการ ปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี					

ข้อที่	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการใน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ด้านการศึกษา						
๑๙	มีการมอบทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณรที่ เรียนพระปริยัติธรรม					
๒๐	มีการจัดตั้งกองทุน มูลนิธิ เพื่อการศึกษา					
๒๑	มีการมอบรางวัลแก่พระสงฆ์ สามเณรที่ศึกษาเล่า เรียนสำเร็จในด้านต่างๆ					
๒๒	มีการจัดตั้งกองทุน มูลนิธิ เพื่อการศึกษา					
๒๓	มีการติดตามผลงาน หน้าที่การงานของพระสงฆ์ สามเณรที่เป็นศิษย์เก่า					
๒๔	มีการวางแผนด้านการเรียนการศึกษาให้แก่ พระสงฆ์สามเณรที่ตนปกครองอยู่					
ด้านสิ่งแวดล้อม						
๒๕	ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อเป็นที่ร่มรื่นสำหรับคน ทั่วไปได้พักผ่อนจิตใจ					
๒๖	รณรงค์ให้ชุมชนรักษาป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง					
๒๗	ส่งเสริมให้ชุมชนรักษาความสะอาดภายในชุมชน ของตนเอง					
๒๘	ส่งเสริมให้ชาวบ้านมาจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม					
๒๙	รณรงค์ในการสร้างอุปนิสัยการใช้ห้องสุขา					
๓๐	เป็นผู้นำหรือร่วมมือกับชาวบ้านในการสร้าง สาธารณูปโภคในชุมชน					
๓๑	จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดให้เป็นลานกีฬา					

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๑) ด้านบุคลากร

ปัญหาและอุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

๒) ด้านสถานที่

ปัญหาและอุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

๓) ด้านการศึกษา

ปัญหาและอุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”

สัมภาษณ์ :

ผู้สัมภาษณ์ : ผู้วิจัย

บันทึกข้อมูล : ผู้วิจัย (จดบันทึก/บันทึกภาพและเสียง)

วันสัมภาษณ์ :

สถานที่ :

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระ
สังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

คำถาม

๑. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆา
ธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๒. บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง
ของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ภาคผนวก ค.

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)

**ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอกำแพงแสน
จังหวัดนครปฐม**

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
ด้านบุคลากร									
๑	จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการวัด และทำรายงานการประชุมทุกครั้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ/กิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและไวยาวัจกรภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีการส่งเสริมให้พระสอนปริยัติธรรมได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามแต่โอกาส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	มีการเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระโอกาสต่างๆ ที่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดให้มีการประชุม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนให้มีจิตสำนึกในด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

	ธรรมวินัยและความเป็นสมณะ								
ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
ด้านสถานที่									
๙	มีการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	มีการออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	การปกครองคณะสงฆ์ส่งเสริมด้านการสาธารณูปการ	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๒	มีการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๓	มีการจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับรายจ่ายให้เป็นไปด้วยดีและโปร่งใส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	มีการบำรุงรักษากุฏิ วิหาร เจดีย์ อย่างสม่ำเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๕	มีการจัดสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรม ทั้งของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๖	มีการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างที่ชำรุดทรุดโทรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗	การปกครองคณะสงฆ์ส่งเสริมด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เกี่ยวข้องท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	ด้านการศึกษา								
๑๙	มีการมอบทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรที่เรียนพระปริยัติธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	มีการจัดตั้งกองทุน มูลนิธิ เพื่อการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๑	มีการมอบรางวัลแก่พระสงฆ์สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนสำเร็จในด้านต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๒	มีการวางแผนด้านการเรียน การศึกษาให้แก่พระสงฆ์สามเณรที่ตนปกครองอยู่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๓	จัดให้มีการรายงานผลการศึกษาของพระสงฆ์สามเณรเป็นประจำทุกปี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๔	มีการติดตามผลงาน หน้าที่การงานของพระสงฆ์สามเณรที่เป็นศิษย์เก่า	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	ด้านสิ่งแวดล้อม								
๒๕	ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อให้เป็นที่ยึดมั่นสำหรับคนทั่วไปได้พักผ่อนจิตใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖	รณรงค์ให้ชุมชนรักษาป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๗	ส่งเสริมให้ชุมชนรักษาความสะอาดภายในชุมชนของตนเอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๘	ส่งเสริมให้ชาวบ้านมาจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙	รณรงค์ในการสร้างอุปนิสัยการใช้ห้องสุขา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๐	เป็นผู้นำหรือร่วมมือกับชาวบ้านในการสร้างสาธารณูปโภคในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๑	จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดให้เป็นลานกีฬา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	153.6667	245.8161	.2834	.9292
A2	154.0333	245.4126	.3423	.9287
A3	153.9000	245.9552	.3063	.9290
A4	153.9333	241.8575	.4125	.9282
A5	153.9667	243.7575	.3548	.9287
A6	153.7667	241.5644	.3835	.9285
A7	153.9667	241.6885	.3929	.9284
A8	154.0000	242.9655	.4311	.9280
A9	154.0333	239.4816	.4368	.9281
A10	153.7000	244.3552	.2970	.9293
A11	153.1667	237.5230	.6009	.9265
A12	153.1667	239.0402	.4992	.9274
A13	153.1667	237.3161	.6103	.9264
A14	153.0333	236.7230	.6520	.9260
A15	153.1333	236.6023	.6333	.9261
A16	153.0000	236.0690	.6351	.9261
A17	152.9667	238.4471	.6110	.9265
A18	153.0667	240.4782	.5230	.9273
A19	153.0000	236.8966	.6402	.9261
A20	152.9667	238.5851	.5608	.9268
A21	153.9333	242.9609	.3006	.9295
A22	153.7000	242.9069	.3891	.9284
A23	153.8333	246.9713	.1738	.9305
A24	154.0000	239.7241	.4255	.9282
A25	153.0068	241.8997	.5609	.8896
A26	154.0005	236.5589	.3891	.7782
A27	153.0028	234.3369	.1756	.8891
A28	153.6672	254.8877	.4256	.9264
A29	154.0067	236.4412	.4278	.9356
A30	154.0036	236.5541	.3456	.8791
A31	153.2289	239.5587	.2871	.9245

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 31

Alpha = .9266

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย (สัมภาษณ์)
และรูปผู้ให้สัมภาษณ์

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒(๕)/๓๔๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอาทรภักทรกิจ เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๑๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอสมัครด้วยความเคารพ

(Handwritten signature of the student)

(Handwritten signature of the professor)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(Handwritten note: เจ้าอาวาสวัดไร่ขิงมีพระอยู่เสีย)

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาอภิชาติ ฌมสุทฺธิ์
โทร ๐๙๙-๕๕๐๙-๙๕๙๙

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/๑๑๕๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่จิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่จิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิมลชัยสิทธิ์ เจ้าคณะตำบลกระต๊อบ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๑๕ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีสกรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ
พระครูวิมลชัยสิทธิ์
เจ้าคณะตำบลกระต๊อบ
วัดไร่จิง

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาวิชาดี ธรรมสุโข
โทร ๐๘๔-๕๕๖๔-๕๕๖๔

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๒(๕)/๓๓๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพินิตสุตาคม เจ้าคณะตำบลห้วยขวาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๕๑๕ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมลามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอสมัครด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ได้อนุญาตเรียบร้อยแล้ว.
รพ.พญ.พินิตสุตาคม.
เจ้าอาวาสวัดลาดหญ้าไร่
๒ วัดในตำบลห้วยขวาง.

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ
โทร ๐๘๔-๕๕๗-๑๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๔๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโกศลธรรมรัตน์ เจ้าคณะตำบลกำแพงแสน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๕๘๑๕ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬา
สงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอัมัสการด้วยความเคารพ

ได้มีคำสั่งลงนาม

ณ วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

๑๕๓๓ ๕๕

เจษฎ์ สุธงษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธงษา)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาอภิชาติ ฉมนสุทโธ
โทร ๐๘๔-๕๕๕๙-๑๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๔๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอธิการวิศิษฐ์ วิสุโท เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรัตนาราม
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๕๘๑๕ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

วิไล นิสิตมหาบัณฑิตปริญญาโท
พระอธิการวิศิษฐ์ วิสุโท
เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรัตนาราม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาวิชาดี ธมฺมสุโข
โทร ๐๘๘-๕๕๓-๑๘๗๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๔๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอริการเอกกฤษฺร อุสุจาโร เจ้าอาวาสวัดนิยมธรรมวราราม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๕๐๕๔๑๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขณน้อมสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ฉันส่ง ๑๕๐๓๗๓๕๐๕๔๑๔
นายอริการเอกกฤษฺร อุสุจาโร
๑๓ ๑๐ ๒๕๕๕

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาณัฐชาติ ธมฺมสุทฺโธ
โทร ๐๘๔-๕๕๕-๓๐๓๔

พระครูอาทรภักทรกิจ (เกื้อกูด ชุฑุทโก) เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน

พระครูวิมลชัยสิทธิ (ล้อมชัย ชยธมโม) เจ้าคณะตำบลกระต๊อบ

พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคโม) เจ้าคณะตำบลห้วยขวาง

พระครูโกศลธรรมรัตน์ เจ้าคณะตำบลกำแพงแสน

พระอธิการวิศิษฐ์ วิสุโท เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรัตนาราม

พระอธิการเอกกุญชร อุชุกร เจ้าอาวาสวัดนิมิตตรมวาราม

ภาคผนวก จ.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถามงานวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒(๕)/๐๒๗

หน่วยวิทยบริการ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๒๓ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
ณัฏการ พระครูอาทรภักทรกิจ เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อาภากรโ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๕๐๕๔๑๕ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ภายในสังกัดของพระคุณท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูอาทรภักทรกิจ
เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน

ขอแนบส่งด้วยความเคารพ

สุวิทย์ วิวัฒน์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ลุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
นายอานนท์ นรมาศ์
โทร ๐๘๗-๒๒๗-๕๑๗๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๖)/๐๔๑

หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๗ ธันวาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระศรีธีรวงศ์ เจ้าคณะอำเภอคอนคม
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระวีรวัฒน์ ฉายา อากาศโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๔๐๔๘๑๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ภายในสังกัดของพระเดชพระคุณท่าน จึงขอบความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขออนุญาตตามที่ขอ
พระศรีธีรวงศ์
พระศรีธีรวงศ์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

นายอานนท์ นรมาตรี โทร. ๐๘๔-๒๒๒๙-๕๑๗๕

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระวีรวัฒน์ อากาศโร (ศิลา)
- เกิด : ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๘
- สถานที่เกิด : จังหวัดนครปฐม
- ประวัติการศึกษา : สอบได้นักธรรมเอก
- : สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชา
- : พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : วิทยาเขตบانیศึกษาพุทธโฆส มหาวิทยาลัย
- : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุปสมบท : ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๕
- สังกัด : วัดนิยมธรรมวราราม
- หน้าที่ : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและครูสอนศีลธรรมโรงเรียน
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดนิยมธรรมวราราม ๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลทุ่งบัว อำเภอกำแพงแสน
- : จังหวัดนครปฐม